

HISTORISCHE KRING EEMNES

DOEL VAN DE VERENIGING IS:

Bevordering van de kennis van- en de belangstelling voor de geschiedenis in algemene zin en de geschiedenis van Eemnes, met aansluitend gebied, in het bijzonder.

jaargang 35, nr. 2

juni 2013

verschijnt viermaal per jaar

BESTUUR

Voorzitter:

Mw. N.E. Lemckert, Zilverchoon 11
3755 TH Eemnes, 035-5311913

Secretaris:

J.J. Groeneveld, Zilverchoon 37,
3755 TH Eemnes, 035-5381609

Penningmeester:

J. Frantsen, 035-5310442
HKE-Girokekening nr. 2080362
HKE-Rabobank nr. 315911425

Leden:

H.A. van Hees, 035-5389849
J.B. Nouwens, 035-5389239
R.T. van der Schaaf, 035-5386094
Mw. E.C.M. Seure, 035-5310129
J.J. Smids, 035-5387572
J.J. van Wijk, 035-5314689

LEDENADMINISTRATIE

G.A.M. van Wijk-Blom, 035-5314689,
Raadhuislaan 39, 3755 HA Eemnes.

KWARTAALBLAD

Redactieadres/advertenties

Graanoogst 3, 3755 HN Eemnes,
035-5387572, an.joopsmids@kpnmail.nl

Redactie:

Henk van Hees en Joop Smids

Opmaak:

Hans van Gelder

Druk:

Graficient Printmedia – Almere

Losse nummers

€ 4,- excl. verzendkosten

LIDMAATSCHAP

€ 14,- p.j., incl. kwartaalblad, voor leden in de BEL-gemeenten (Blaricum Eemnes en Laren NH). Leden buiten dit gebied betalen € 20,- p.j. i.v.m. verzendkosten.
Opzegging schriftelijk voor 1 december.
Vrienden HKE minimaal € 15,- p.j.

INTERNET HKE-ACTUEEL

www.historischekringeemnes.nl
info@historischekringeemnes.nl

WERKGROEPEN

Bebouwingsgeschiedenis:

R.T. v.d. Schaaf, 035-5386094

Beeld en Geluid:

J. Frantsen, 035-5310442

Beheer archief:

J.J. Groeneveld, 035-5381609

Beheer voorwerpen:

H.H.M. van Roy, 035-5312531

Bibliografie:

R.T. van der Schaaf, 035-5386094

Foto's:

P. Scholte, 035-5387269

Genealogie:

H.A. van Hees, 035-5389849

Interviews:

H.A. van Hees, 035-5389849

Tentoonstelling:

J.B. Nouwens, 035-5389239

Website:

W.A.M. de Witte, 035-5388130

© 2012 Historische Kring Eemnes. Alle rechten voorbehouden. Het geheel of gedeeltelijk overnemen van artikelen is slechts toegestaan na toestemming van de redactie. De uitgever heeft er naar gestreefd de rechten van illustraties volgens wettelijke bepalingen te regelen. Degenen die desondanks menen nog bepaalde rechten te kunnen doen gelden, wordt verzocht zich te wenden tot de uitgever: info@historischekringeemnes.nl. Auteurs die in dit tijdschrift publiceren geven daarmee onvoorwaardelijk toestemming tot het in digitale vorm opnemen in openbare databases.

Inhoud

Oudheidkamer	75
Oproep: De barre winter van 1963	76
De familie Van Estvelt en Eemnes (<i>Henk van Hees</i>)	77
Opening tentoonstelling: 100 jaar feest in Eemnes (<i>Liesbeth Lemckert</i>)	96
120 Jaar Eemnesser feesten	
deel 1: Van commissies tot Oranje-Comité(1892-1940) (<i>Jaap Groeneveld</i>)	99
Flyer tentoonstelling 100 jaar feesten	122
Alfons Damen, kerkelijk kunstschilder 1892-1967 (<i>Jan Out</i>)	123
Interview met Bert Ruizendaal (<i>Peter Brouwer</i>)	129
Enige indrukken van een 12-jarige (<i>Egbert van Ijken</i>)	139
Inleveren kopij voor het volgend nummer	144

Van de redactie

Alweer een feestelijke tentoonstelling in de Oudheidkamer. Na de Carnavalsvereniging De Sliertjes met hun jubileum van 4 x 11 jaar is nu het Feestcomité Eemnes, of welke naam ze in het verleden ook maar bezigden, aan de beurt met meer dan 100 jaar feesten in Eemnes. Na deze tentoonstelling gaan we ons weer bezighouden met (volgens sommigen) meer serieuze onderwerpen. Wat ons als samenstellers van de twee tentoonstellingen opviel is het enthousiasme waarmee de betrokken clubs ons meehielpen een succes van de tentoonstelling te maken. Dit heeft ook zijn weerslag op het aantal bezoekers die de expositie komen bekijken. Mensen, die we anders zelden in de

Oudheidkamer tegenkwamen, zijn er nu regelmatig te vinden. Zo snijdt het mes aan twee kanten: de HKE biedt verenigingen de mogelijkheid zich te presenteren en de Kring kan aan een breder publiek de geschiedenis van Eemnes en haar bewoners vertellen en tonen. Ook voor de volgende tentoonstelling vragen wij om medewerking. Mensen, die in 1963 aan den lijve ondervonden hebben wat de gevolgen waren van een samenspel van weersomstandigheden in Eemnes, kunnen daarover vertellen. Dat kan voor het kwartaalblad maar ook voor de tentoonstelling. Zie de oproep elders in dit blad.

Joop Smids

Tentoonstelling Oudheidkamer

T/M 2 NOVEMBER

100 JAAR FEEST IN EEMNES

Oudheidkamer Eemnes
Raadhuislaan 2a
Telefoon 035-5382375

Geopend:
zaterdag van 14.00-16.00 uur
Toegang gratis

De barre winter van 1963 in Eemnes

In 1963, dus 50 jaar geleden, werd ons land geteisterd door een zeer strenge winter. Het was het jaar dat de Elfstedentocht uitgroeide tot een bijna onmenselijke gebeurtenis.

Deze winter staat bij veel Eemnessers in hun geheugen gegrift. Een overvloedige hoeveelheid water in de polder veranderde in ijs en toen kwam er sneeuw. Een harde oostenwind blies de polder weliswaar sneeuwvrij maar dit hoopte zich op aan de Meentweg en Wakkerendijk. Een meters dikke laag sneeuw zorgde er voor dat de bewoners niet meer uit hun huis of boerderij konden komen. Hulp van het leger werd ingeroepen om de bewoners te bevrijden.

In het najaar willen wij een tentoonstelling organiseren over:

“De barre winter van 1963 in Eemnes”.

Daar hebben wij hulp bij nodig van mensen die dit aan den lijve hebben ondervonden of bij overlevering gehoord hebben. Verhalen die hiervoor in aanmerking komen zullen eveneens gepubliceerd worden in ons kwartaalblad.

U kunt ons helpen met:

**Een verhaal over deze uitzonderlijke winter;
Foto's die aantonen hoe uitzonderlijk deze winter was;
Schaatsen, sleeën of winterkleding uit die tijd.**

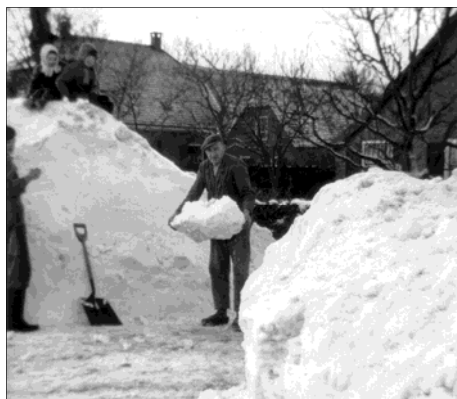
Om een idee te krijgen wie aan deze oproep gevolg wil geven verzoeken wij contact op te nemen met de “Wergroep tentoonstellingen”:

Bart Nouwens
5389239

jbnouwens@casema.nl

of Joop Smids
5387572

an.joopsmids@kpnmail.nl

Rut van Klooster - Wakkerendijk 116.

De familie Van Estvelt en Eemnes

HENK VAN HEES

Veel mensen hebben het idee dat Eemnes eeuwenlang een dorp van boeren en landarbeiders is geweest. Dit beeld is toch niet helemaal correct. Toen het in de Gouden Eeuw (17^e eeuw) goed ging, lieten de welgestelden in ons land her en der buitenplaatsen aanleggen. Je moet je voorstellen dat het daarbij ging om een riant buitenhuis met een parkachtige omgeving. Bekend zijn de buitenplaatsen langs de Vecht en die in Baarn en Soestdijk. In die tijd zijn er ook in Eemnes, langs de Wakkerendijk, enkele buitenplaatsen aangelegd zoals "Eemlust" en "Stadwijk".

Minder bekend is de buitenplaats, die eind 17^e eeuw werd aangelegd in Loog Koppen en Snellenbergs Noorder Erven of zoals we tegenwoordig zeggen op Wakkerendijk 154 en 156. Reijnier van Estvelt en zijn vrouw Maria Theresia van Wichen (Wichem) vestigden zich na hun huwelijk in 1695 op deze buitenplaats. Ze kwamen allebei uit vooraanstaande rooms-katholieke families. Wat waren dat voor families? Waar kwamen ze vandaan? Wat heeft de familie Van Estvelt voor Eemnes betekend? In dit artikel probeer ik op deze vragen antwoord te geven!

ACHTERGRONDEN VAN DE FAMILIE VAN ESTVELT

De familie kent een heel lange geschiedenis op de Veluwe, met name in Barneveld en omgeving. De familienaam zou ontleend zijn aan de buurtschap Esveld, zo'n twee kilometer ten oosten van Barneveld.

Tegen het eind van de 16^e eeuw gingen de bewoners van de Veluwe massaal over op het protestantse geloof. Dat was niet het geval met de familie Van Estvelt. De leden van deze familie bleven het rooms-katholieke geloof trouw, tegen de stroom in.

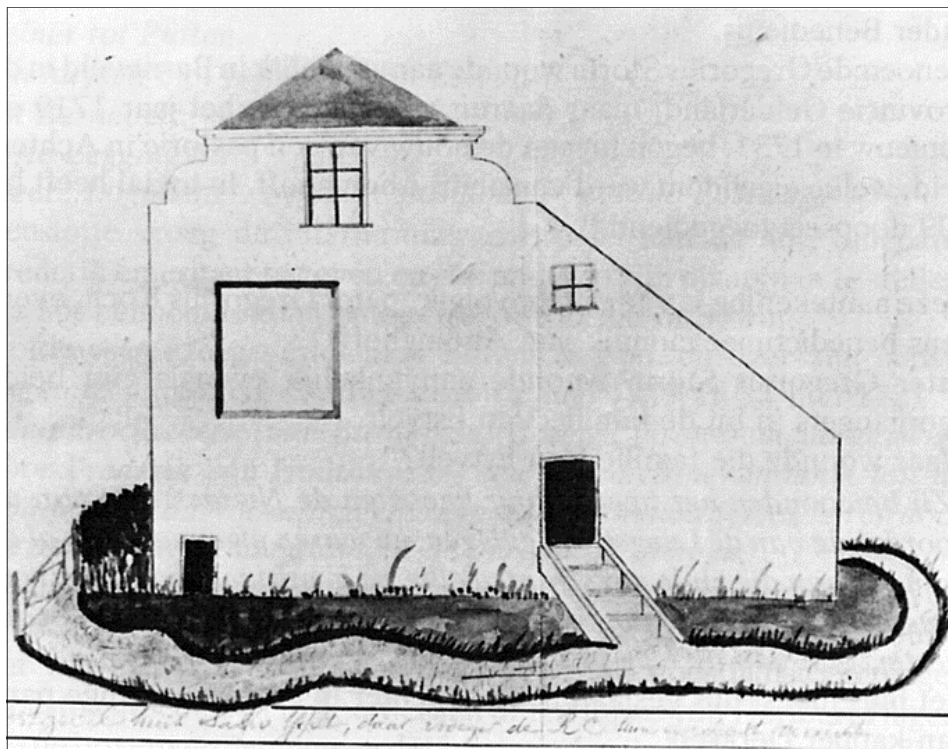
Het klooster Abdinghof te Paderborn in Duitsland. Hier werden Benedictijner monniken (vaak Nederlanders) opgeleid, die als priester gingen werken in Barneveld en omgeving, onder bescherming van de familie Van Estvelt.

Er was op de Veluwe ook nog een bijzondere situatie. Die had te maken met de abdij Abdinghof in het Duitse Paderborn, niet ver over de grens met Nederland, ter hoogte van Arnhem. Deze Benedictijner abdij was gesticht in het jaar 1031 en om het klooster en de monniken te onderhouden, kreeg de abdij grote stukken grond op de Veluwe in bezit met name rond Putten, Voorthuizen, Barneveld en Nijkerk. De opbrengsten van deze gronden gingen voor een groot deel naar de abdij Abdinghof. Omdat de abt vanuit het verre Paderborn niet alles in de gaten kon houden, stelde hij een beheerder aan, een zogenaamde kelner, die zich in Putten vestigde. Zijn onderkomen werd de Kelnarij van Putten genoemd.

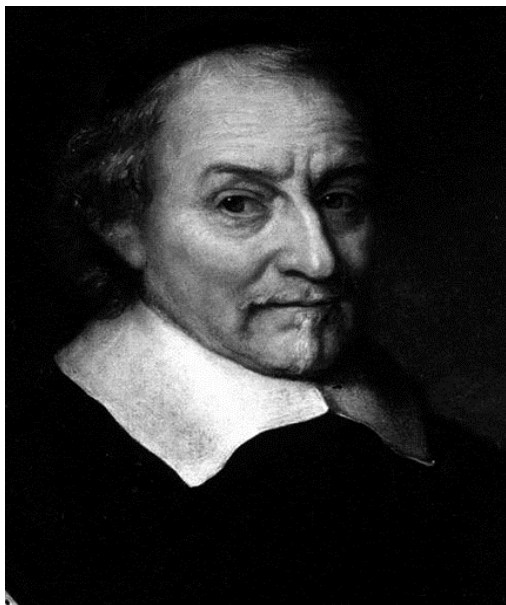
Toen het protestantisme op de Veluwe wijd verbreid was, heeft men de goederen

Tekening van het huis van de familie Van Estvelt in Barneveld, waarin oogluikend H. Missen werden opgedragen door de Benedictijner monniken van Abdinghof. Het lag aan de noordzijde van de Langestraat en ten oosten van de Nieuwstraat.

van de abdij Abdinghof in dat gebied niet in beslag genomen zoals in veel andere gebieden wel gebeurde. Men bleef er van af omdat het bezittingen waren van een buitenlands klooster. De kelner van Putten was bijna altijd een monnik van Abdinghof. De familie Van Estvelt bleef altijd goede contacten met de abdij Abdinghof en de kelnarij van Putten onderhouden. Gedurende het eind van de 17^e eeuw en een groot deel van de 18^e eeuw woonde er een Nederlandse monnik van Abdinghof in het huis van de familie Van Estvelt in Barneveld. Vanuit dat huis deed de monnik priesterlijk werk en hij droeg er ook geregeld de Mis op voor katholieken uit de omgeving. Zo hielp de familie Van Estvelt het smeulend vuur van het katholicisme brandend te houden op de Veluwe.

De bekende Nederlandse dichter Joost van den Vondel (1587-1679), die een oom was van Rebecca Bruijningh, de moeder van Reijnier van Estvelt uit Eemnes.

De familie behoorde tot de voor-
aanstaande Veluwse geslachten.
De familienaam duikt in de Mid-
deleeuwen al geregeld op maar ik
wil me bij het uitwerken van de
stamboom van de familie toch be-
perken tot de gegevens, die voor
100 % betrouwbaar zijn en terug
te vinden waren in ons bronmate-
riaal.

Het familieoverzicht start bij Reij-
nier van Estvelt, geboren tussen
1530 en 1550. Hij was de over-
grootvader van de Reijnier van
Estvelt, die naar Eemnes kwam.

- 1. Reijnier van Estvelt**
geboren tussen 1530 en 1550; overl. circa 1589
trouwt Gerecht Amersfoort 25-02-1587
Claesgen van Wenckum

Het huwelijk van Reijnier en Claesgen moet maar kort geduurd hebben want in een missive van het Hof van Gelre en Zutphen van 18 september 1589 staat Claesgen al vermeld als weduwe. In een missive van 7 maart 1589 wordt Reijnier nog genoemd. Dit zou betekenen dat hij tussen maart en september van dat jaar is overleden. Uit dit huwelijk is de volgende zoon geboren:

- 11. Johan van Estvelt**
geboren rond 1588; overl. rond 1660
trouwt rond 1620
Johanna van Ommeren
geboren rond 1585; overl. rond 1660

Johanna was in 1608 voor de eerste keer getrouwd met Willem Jacobz Botter, met wie zij drie kinderen kreeg. Vanaf het moment dat zij trouwde met Johan van Estvelt woonde ze in Barneveld. Uit dat huwelijk zijn nog eens drie kinderen geboren. Dochter Wilhelmina (geb. ca. 1625) trouwde met Johan Brandt en dit paar woonde op de Bruinenhorst. Dochter Hadewig (geb. ca. 1630 en overleden op de Bruinenhorst 29 maart 1694) bleef ongehuwd.

De familielijn gaat verder met de enige zoon van Johan van Estvelt en Johanna van Ommeren:

- 111. Reijnier van Estvelt**
geboren ca. 1622; overl. na 1695
trouwt in 1659 op "Vlierbeek" in Barneveld
Rebecca Bruijningh
geboren Amsterdam ca. 1627; overl. na 1693
dochter van Jan Ariszen Bruijningh en Catharina van den Vondel

Reijnier is opgegroeid in Barneveld. Zijn familie had daar diverse bezittingen. Vrijwel de hele bevolking van Barneveld was rond 1600 overgegaan tot het protestantse geloof. Zoals al gezegd bleef de familie Van Estvelt katholiek en steunde zelfs de weinige overgebleven katholieken in Barneveld. Reijnier stelde zijn huis open voor de monniken van Abdinghof en liet ze daar Missen opdragen. Zo mocht de eerste missionaris van de statie Barneveld, de monnik Meinardus van Houten, vanaf 1674 zelfs in het huis van Reijnier inwonen. Na zijn dood in 1680 werd deze monnik begraven in het graf van de familie Van Estvelt in de Hervormde kerk te Barneveld.

Reijnier heeft landelijke bekendheid gekregen naar aanleiding van zijn huwelijk. Hij trouwde nl. met de Amsterdamse Rebecca Bruijningh. Haar moeder Catharina van den Vondel was een zuster van de beroemde Nederlandse dichter Joost van den Vondel. Speciaal voor het huwelijk van Rebecca en Reijnier in 1659 schreef oom Joost van den Vondel een gedicht van 12 strofen, een zogenaamd Lantgezang. Hierin beschrijft hij hoe Reijnier zijn Rebecca overhaalde hem te volgen naar zijn buitenplaats "Vlierbeek" bij Barneveld. Dit gaat gepaard met een verheerlijking van het buitenleven, dat zoveel aangener is dan het stadsleven. Joost van den Vondel brengt het zo onder woorden alsof een zekere Koenaert, gezeten achter een lindeboom, gesprekken van de geliefden afluistert. Ter illustratie staan op de volgende pagina enkele fragmenten uit het gedicht.

*Estvelt van de min gedreven,
En van zorgen overlaên,
Prees zijn Schoone 't ackerleven
Op de es wijze vierig aen:*

*Gy zult hier uw'adem haelen
In een vrye ope lucht,
Op 't gezang van nachtegaelen,
Buiten stads- en beursgerucht:
Daer geen oostersch koopman
zucht,
Of in zee dryft, bang voor schade,
En, op 's waters ongenade,
Voor een Turck en kaper vlucht.*

*Lust het u, van loof belommert,
Daer ons Vlierbeêk, langs de kant
Ruischt door 't koren, onbekommert
Wat te rusten, hant aen hant*

*Onder 't klagen, onder 't kermen
Klapte in Koenaerts oor een zoen.
Estvelt nam Rebeck in d'armen
Dit gaf Koenaert groot vermoên
Dat haer mond vrijpostigh toen
't Gouden Jawoort had gesproken.*

Uit het huwelijk van Reijnier en Rebecca zijn in Barneveld zes kinderen geboren:

Johan van Estvelt (ca. 1665-1728)
trouwt
Johanna Gertrudis Roos

Maria van Estvelt (1666-1743)

Ze bleef samen met haar zuster Anna Maria in het ouderlijk huis in Barneveld wonen. Ze is nooit getrouwd.

Anna Maria van Estvelt (1670-1752)

Ze trouwde in 1714 met haar neef Heribertus Hagen (1684-1748). Dit paar bleef in het ouderlijk huis in Barneveld wonen. Anna Maria gaf daar, net als haar vader, huisvesting aan de monniken van Abdinghof, die nog steeds als een soort missionarissen werkten voor de katholieken in Barneveld en omgeving. In haar huis bleven de monniken voor de katholieken ook Heilige Mis sen opdragen. Dat was toen in feite verboden maar het zal wel oogluikend toegestaan zijn omdat de familie Van

Estvelt een vooraanstaande familie was. Vooral Anna Maria heeft zich hiervoor sterk gemaakt. Na haar dood in 1752 schreef pater Koch in het Dodenboek van Barneveld: "Zij was waarlijk een moeder voor deze statie en een steunpilaar der katholieken van Barneveld".

In zijn boek "Rondom twee torens" geeft pastoor L.A. Hoogeboom van Barneveld aan waar zich het huis van de familie Van Estvelt in Barneveld bevond: "Zij bewoonden het tweede huis beoosten de Nieuwstraat aan de noordzijde van de Langestraat gelegen en waren de eigenaars van al de gronden aan die zijde der straat, welke zij in erfpacht hadden uitgegeven om er huizen op te bouwen, als mede van de gronden ter westerszijde van de weg in het zogenaamde Klein-Lunteren".

Wilhelmus van Estvelt (1674-1715)

trouwt

Elisabeth Heerman

Jacobus Aloysius van Estvelt (geb. 1677)

Hij is waarschijnlijk jong gestorven.

Het zesde kind van Reijnier van Estvelt en Rebecca Bruijningh is naar Eemnes gekomen. Het was:

111.1 Reijnerus (Reijnier) van Estvelt
geboren Barneveld 1677
overleden Eemnes 06-06-1744
trouwt Nijmegen 01-09-1695
Maria Theresia van Wichen (Wichem)
geb. Nijmegen 1674
overl. Eemnes 22-12-1756; begr. Eemnes 31-12-1756
dochter van Dr. Ignatius van Wichen (Wychen) en
Vrouwe Christina Susanna des Pommereault

Op de 17^e en 18^e eeuwse buitenplaatsen langs de Wakkerendijk woonden meestal gefortuneerde families uit Amsterdam, Haarlem en Utrecht. Ze gebruikten de buitenplaatsen meestal als zomerhuis. Toen Reijnier van Estvelt rond 1695 met zijn vrouw in Eemnes neerstreek, was hij een vreemde eend in de bijt: een vooraanstaand man van de Veluwe, gelovig katholiek en beschermer van zijn geloof!

Zijn vrouw Maria Theresia van Wichen kwam ook uit een door en door katholieke familie. Haar vader was Ignatius van Wichen, doctor in de rechten en o.a. bezitter van Huis Poelwijk bij Gendt. In Nijmegen bewoonde hij met zijn familie het huis, waarin hun familielid Peter Kanis (1521-1597) gewoond had; Kanis is beter bekend als de Heilige Petrus Canisius, een Nijmeegs theoloog en de eerste Nederlandse jezuïet. Na zijn dood is hij heilig verklaard.

De grootvader van vaderskant van Maria Theresia was Werenfried van Wichen. Hij kocht in 1640 het Kanishuis (nu Broerstraat 42-44 in Nijmegen). Het naastliggende steegje is een tijdlang Werenfried van Wychensgas genoemd. Diverse keren is Werenfried beboet omdat er in zijn huis Papistische bijeenkomsten werden gehouden. In 1657 werd de Mis een keer onderbroken toen de magistraat een inval deed en Werenfried bestraftte met een geldboete.

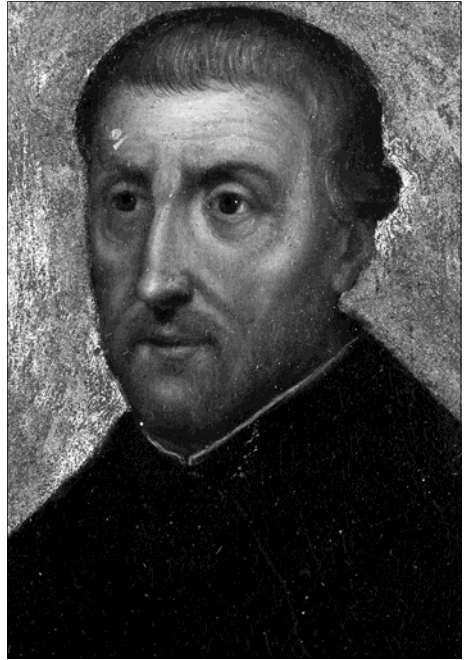
Heilige Petrus Canisius (1521-1597) ofwel Peter Kanis uit Nijmegen, was familie van Maria Theresia van Wichen, de vrouw van Reijnier van Estvelt uit Eemnes.

Maria Theresia had een broer, die Wilhelmus Ignatius van Wichen heette. Hij had een zoon, Wilhelmus Alexander Dominicus (1710-1798), die jezuïet werd en een tijdlang priester was van de Franse ambassade in Den Haag. De moeder van Maria Theresia was Vrouwe Christina Susanna des Pommereault, dochter van de Antwerpse burgemeester Willem des Pommereault. Zij trouwde in 1668 te Antwerpen met Ignatius van Wichen uit Nijmegen.

VAN ESTVELT IN EEMNES

Reijnier van Estvelt en zijn vrouw moeten dus na hun huwelijk in 1695 naar Eemnes verhuisd zijn. Het is niet bekend waarom ze voor Eemnes hebben gekozen. Er zijn tot nu toe ook geen koopakten op hun naam gevonden. Maar aangenomen mag worden dat ze in die tijd het Loog Koppenerf (Wakkerendijk 156) en het Snellenbergs Noordererf (Wakkerendijk 154) hebben gekocht. Op deze plek hebben ze in die tijd een buitenhuis laten bouwen. Het lijkt erop dat ze daar met hun gezin permanent gewoond hebben en dus niet alleen in de zomertijd.

Reijnier moet in die tijd ook grond gekocht hebben ter hoogte van Wakkerendijk 58. Daar stond toen een boerderij, waarvan we weten dat daarin een schuilkerk voor rooms-katholieken geweest is. Volgens een overstromingslijst van 1702, waren grond en woning toen eigendom van Reijnier van Estvelt en woonde de pastoor daar. De voorgeschiedenis is helaas nog niet bekend. Was daar al langer een schuilkerk voor rooms-katholieken of heeft Reijnier daar de pastoor laten wonen en een schuilkerk ingericht nadat hij grond en woning had gekocht? Hij heeft in Eemnes in ieder geval de familietraditie voortgezet als beschermer van de rooms-katholieken.

Huis Poelwijk bij Gendt, eigendom van Dr. Ignatius van Wichen, schoonvader van Reijnier van Estvelt uit Eemnes.

Reijnier bekleedde ook diverse functies in Eemnes. Zo werd hij in 1697 genoemd als penningmeester van de Gecommitteerde Geërfden van Eemnes-Buiten. Dat waren de vertegenwoordigers van de mensen, die grond in Eemnes bezaten en het polderbestuur vormden. Van 1709 tot en met 1715 vervulde hij deze functie opnieuw. Van 1701 tot en met 1705 en van 1709 tot en met 1714 was hij ook pacht-penningmeester van de Gecommitteerde Geërfden. Van 1727 tot 1733 was hij gewoon lid van dit college. Gedurende het jaar 1710 was hij Buurmeester van Eemnes-Buiten, een functie, die je in die tijd voor één jaar vervulde. Reijnier is dus echt een actief man geweest binnen de gemeente Eemnes.

In de loop der jaren heeft hij zijn grondbezit in Eemnes nog verder uitgebreid. De grootste aankoop deed hij in 1726. Hij kocht toen het Gosen Schoutenerf (Wakkerendijk 158) met de daarbinnen gelegen boerderij. Ook kocht hij toen het Aart Jansens erf (Wakkerendijk 160) met de daarbinnen gelegen woning.

De voormalige woning Wakkerendijk 154, die mogelijk nog bijgebouw is geweest van de buitenplaats van Reijnier van Estvelt. Afgebroken rond 1961.

Reijnier stierf in Eemnes in 1744. Zijn vrouw Maria Theresia bleef daarna op de buitenplaats in Eemnes wonen tot haar dood in 1756. Uit hun huwelijk zijn in Eemnes zes kinderen geboren: vijf zonen en één dochter:

**Kristianus Joannes van Estvelt
gedoopt RK Eemnes 21-03-1699**

Als getuige bij zijn doop noteerde de pastoor in het Eemnesser doopboek: Cristina Susanna. Waarschijnlijk vond hij de achternaam van de grootmoeder van dit kind (Des Pommereault) te moeilijk om te noteren en daarom liet hij die maar weg.

Kristianus is later kanunnik geworden. Verder is er niets over hem bekend.

De boerderij Wakkerendijk 158, die vanaf 1726 ruim 150 jaar in het bezit is geweest van de familie Van Estvelt-Verheijen. De boerderij werd in die tijd steeds verhuurd. Foto SHBO uit 1935.

Maria Rebecca van Estvelt

geboren Eemnes 1704; gedoopt RK Laren 17-09-1704

Over haar is verder niets bekend. Waarschijnlijk is ze jong gestorven.

Reijnerus Ignatius Wilhelmus van Estvelt

geboren Eemnes 1706; gedoopt RK Baarn 07-12-1706

overleden Haarlem 14-02-1748

Hij werd priester. Eerst was hij van 1731 tot 1735 kapelaan in Vogelenzang. In 1735 werd hij als priester benoemd in Haarlem, in de statie De Claveren ofwel St.-Bavo. Toen hij in 1748 in Haarlem overleed, was hij als priester verbonden aan de Roomse statie in de Agterstraat. Hij is begraven op 22 februari 1748 in de Grote of St.-Bavokerk.

Marcellus Jacobus van Estvelt
geboren Eemnes; gedoopt RK Eemnes 06-09-1709
begraven Eemnes-Buiten 20-08-1710

Heribertus Franciscus van Estvelt
geboren Eemnes; gedoopt RK Eemnes 06-04-1716
overleden Bergen op Zoom 15-07-1771
trouwt RK Amersfoort 03-11-1757
Maria Theresia van Sasse (van Isselt)
geboren Huize Isselt; gedoopt RK Amersfoort 't Zand 15-07-1718
overleden Amersfoort 06-10-1780

Heribertus was genoemd naar zijn oom Heribertus Hagen. Hij koos voor een militaire carrière en werd uiteindelijk luitenant bij het Regiment Dragonders van Colonel Grave Van Bijlant.

Door overerving kwam hij in het bezit van diverse familiebezittingen o.a. in Barneveld. Daarbij was ook het familiehuis van zijn tante Anna Maria en oom Heribertus Hagen, waarin de katholieken hun Misvieringen hielden. Dit huis werd later naar zijn vrouw ook wel het Sassehuis genoemd.

Heribertus en zijn vrouw Maria Theresia kregen geen kinderen.

De laatste van de vijf zonen van Reijnier en Maria Theresia was:

111.15 Jacobus Marcellus van Estvelt
geboren Eemnes ; gedoopt RK Eemnes 09-04-1713
overleden Arnhem 07-02-1791
trouwt circa 1745
Maria Ridderhuijs
geboren 1711
overleden Zierikzee 14-02-1783

Jacobus werd net als zijn broer Heribertus militair. Hij werd uiteindelijk capitein in het 2e Bataillon van de Generaal De Maleprade. Als militair moet hij een zwerfend bestaan geleden hebben.

Ik heb niet kunnen achterhalen wanneer hij getrouwd is. Zijn vrouw Maria Ridderhuijs was bij hun huwelijk weduwe van een zekere Accré. Uit dat huwelijk was een dochter Dina geboren in 1738.

Opvallend in zo'n rasechte katholieke familie was het feit dat Maria Ridderhuijs hervormd was. In 1779 kwam ze met attestatie van Breda en werd lid van de Hervormde Gemeente Amersfoort. In 1781 vertrok ze vandaar naar Zierikzee, waar ze twee jaar later is overleden. Haar dochter Dina was ook hervormd.

Uit het huwelijk van Jacobus Marcellus van Estvelt en Maria Ridderhuijs zijn twee dochters geboren:

**Maria Rebecca Rosa van Estvelt (Roosje),
geboren circa 1748 en overleden in 1820**

**Johanna Catharina van Estvelt (Kaatje),
geboren circa 1750 en overleden in 1834**

Zij waren de enige kleinkinderen van Reijnier van Estvelt en Maria Theresia van Wichen uit Eemnes.

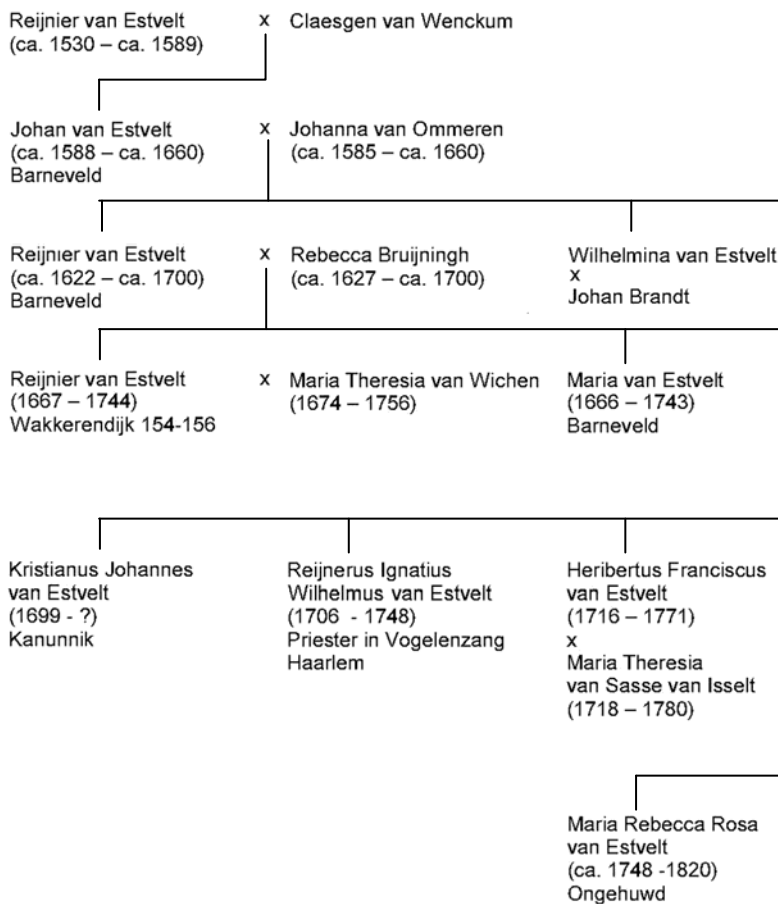
DE BUITENPLAATS IN EEMNES

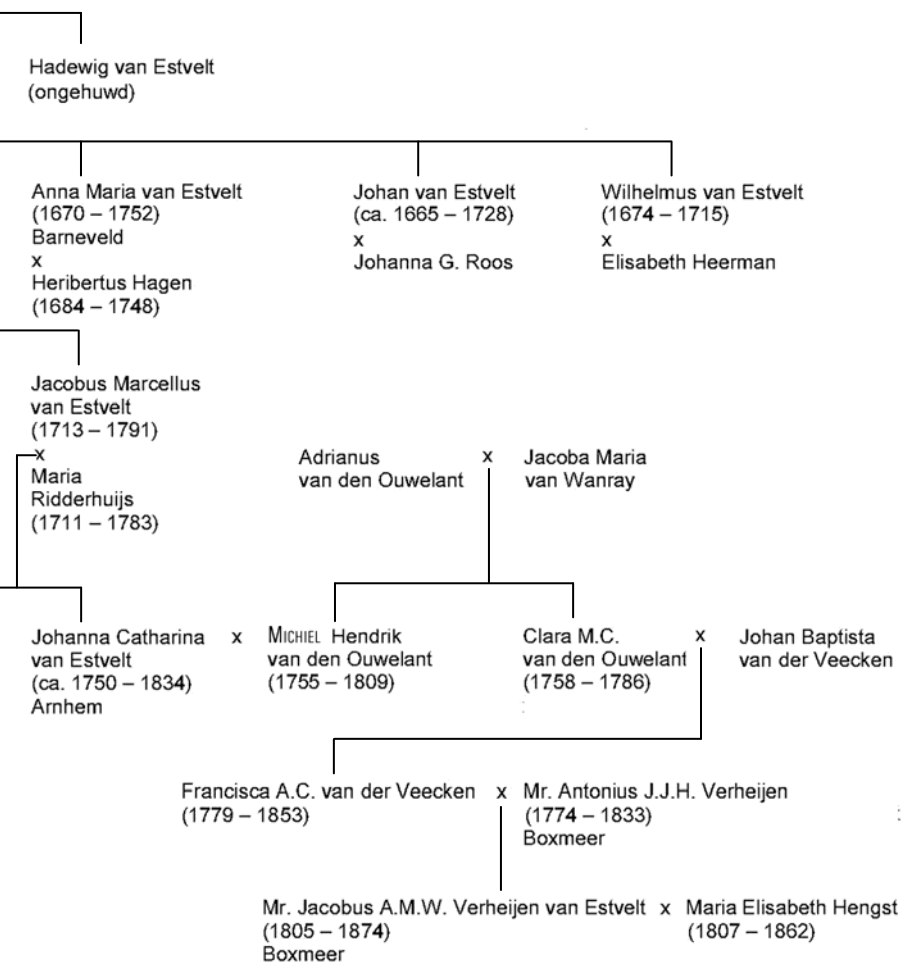
Nadat Maria Theresia in 1756 op haar buitenplaats in Eemnes was overleden, liet ze twee zonen na, die nog in leven waren: Heribertus Franciscus en Jacobus Marcellus. Deze zonen erfden grond en woningen van hun ouders in Eemnes. Ze besloten de buitenplaats te verkopen. In de koopakte, die was opgesteld door notaris J. van Keijserswaard, werd het toen als volgt omschreven:

"...sekere buitenplaats, bestaande in een logeabel Heerehuijsinge voorsien met verscheijdene vertrekken soo boven als beneden kamers, keukens, kelders en stallinge met sijn tuijnen, moestuijnen en boomgaarden, sijnde met sijn heggen en alleës omringd van een considerabele partij swaare eijke, ijpe en beuke boomen, neffens nog een kruijs- of Starrebos in sijn plantagie, groot circa twee en een halff mergen tezamen, alsmede een Boeren- of tuijnmanshuijsinge met een berg daarbenevens en nog een hofje met vrugtbomen daar over agter de Hoogeweg, alle staande en gelegen onder desen gerechte van Eemnes-Buijtendijk in Loog Koppen en Snellenbergs-Noorder Erven..."

Met een beetje fantasie kunnen we ons voorstellen hoe het eruit zag: een herenhuis met twee verdiepingen met diverse kamers, uitgebreide tuinen maar ook bos-

STAMBOOM VAN DE FAMILIE VAN ESTVELT

Overlijdensadvertentie van Dina van Ackré, stiefdochter van Jacobus Marcellus van Estvelt in de Oprechte Haarlemsche Courant van 5 juli 1808.

*** * Heden morgen ten 5 uren is, aan een langzaam Verval van Krachten, in den ouderdom van 70 Jaren, overleden, onze waarde Zuster, DINA VAN ACKRÉ; van welks verlies wij bij dezen kennis geven, verzoeken van Brieven van Rouwbeklag verschoond te blijven.**

**ARNHEM,
den 2 Julij,
1808.**

**M. R. R. VAN ESTVELT.
M. H. VAN DEN OUWELANT.
J. C. VAN DEN OUWELANT,
Geboren VAN ESTVELT.**

partijen, zelfs een Sterrenbos, bestaande uit zware eiken, iepen en beuken. Dan nog een boerenwoning met een hooiberg. Tot slot wordt er nog iets heel bijzonders genoemd: aan de overkant van de weg, achter de Hoogeweg is in de polder een hofje met fruitbomen! Zoiets is nu niet denkbaar in de polder.

De buitenplaats wordt op 1 februari 1758 verkocht aan Gerbert Cornelisse van 't Klooster, Otto Kits en Jan Knupker voor een bedrag van 2047 guldens en 10 stuivers! Niet lang daarna moet het buitenhuis zijn afgebroken. De verdere landerijen in Eemnes, waaronder ook het Gosen Schoutenerf met de boerderij Wakkerendijk 158, bleven in het bezit van de gebroeders Van Estvelt.

Zoals boven beschreven stierf Heribertus in 1771 kinderloos. Toen zijn broer Jacobus Marcellus in 1791 overleed, liet hij de bezittingen na aan zijn beide dochters Roosje en Kaatje van Estvelt en aan Dina van Accré, dochter uit het eerste huwelijk van zijn vrouw. De hele familie woonde toen in Arnhem. Dina van Accré stierf daar in 1808 en Roosje van Estvelt in 1820. Alle eigendommen kwamen toen in handen van de jongste dochter van Jacobus Marcellus van Estvelt:

111.152 Johanna Catharina van Estvelt

geboren circa 1750; overleden Arnhem 04-10 -1834

trouwt Herwen 04-10-1792

Michiel Hendrik van den Ouwelant

geboren Arnhem 31-01-1755; overleden Arnhem 27-05-1809

Dit echtpaar trouwde ruim een jaar na het overlijden van de vader van Johanna Catharina. Het huwelijk bleef kinderloos. Op een bijzondere manier heeft dit echtpaar de Van Estvelt-nalatenschap na hun dood een bestemming gegeven. Michiel Hendrik van den Ouwelant had namelijk een zuster:

"Het Zandhuis" te Boxmeer, gebouwd ca. 1718 en lange tijd bewoond door de familie Verheijen (van Estvelt).

**I. Clara Maria Catharina van den Ouwelant (1758-1786)
trouwt
Johan Baptista van der Veecken**

Johan van der Veecken was rentmeester van de Domeinen van de Vorst van Hohenzollern-Sigmaringen en Stadhouder van de Heerlijkheid Pannerden. Dit echtpaar kreeg een dochter:

**II. Francisca Adriana Clara van der Veecken (1779-1853)
trouwt in 1803
Mr. Antonius Josephus Johannes Henricus Verheijen (1774-1833)**

Francisca moest tante zeggen tegen Kaatje van Estvelt. Ze moet wel een goede

band met haar gehad hebben want ze noemde één van haar tien kinderen Jacobus, naar de vader van Kaatje.

Mr. Antonius Verheijen was eerste secretaris van het kabinet van koning Lodewijk Napoleon van Holland en lid van de Tweede Kamer.

Uit dit huwelijk zijn dus tien kinderen geboren waaronder:

III. Mr. Jacobus Adrianus Michael Wouter Verheijen geboren Grave 03-04-1805

Zijn oudtante Johanna Catharina van Estvelt had haar oog op hem laten vallen. Hij werd Jacobus genoemd naar haar vader. Ter nagedachtenis aan Jacobus Marcellus van Estvelt werd de naam Van Estvelt toegevoegd aan zijn achternaam Verheijen. Ook voor zijn nageslacht. Na de dood van zijn oudtante Johanna Catharina van Estvelt in 1834 erfde hij alle bezittingen van de familie Van Estvelt in Eemnes: de landerijen en ook de boerderij Wakkerendijk 158. Hij ging dus door het leven als:

Mr. Jacobus Adrianus Michael Wouter Verheijen van Estvelt overleden Boxmeer 01-05-1874 getrouwd te Boxmeer 05-09-1836 met Maria Elisabeth Hengst (1807-1862)

Dit echtpaar woonde in het Zandhuis in Boxmeer. Dit prachtige pand was gebouwd na 1718 en sinds die tijd bewoond door de familie Verheijen. Mr. Jacobus A.M.W. Verheijen van Estvelt en zijn vrouw kregen vijf kinderen: twee zonen werden allebei kantonrechter en stierven beiden zonder nageslacht. Eén dochter bleef ongehuwd en twee dochters trouwden. De familienaam Verheijen van Estvelt werd vanaf deze generatie dus niet verder doorgegeven. Er moet nog nader onderzoek naar gedaan worden maar alles wijst erop dat de bezittingen van de familie in Eemnes na de dood van Mr. Jacobus Verheijen van Estvelt in 1874 zijn verkocht. Zo kwam er na bijna 200 jaar een einde aan de betrokkenheid van deze familie Van Estvelt / Verheijen met Eemnes.

Voor het tot stand komen van dit artikel heb ik gebruik gemaakt van het boek "Rondom twee torens" geschreven in 1978 door L. A. Hoogeboom, in die tijd pastoor van Barneveld. Hij beschrijft de geschiedenis van de parochie van Barneveld vanaf de middeleeuwen. In dit boek komt de familie Van Estvelt ook geregeld aan de orde. Het bijzondere is dat deze pastoor Bertus Hoogeboom een lid is van de

Pastoor Lambertus Arnoldus Hoogeboom (1921-1998), zoon van de Eemnesser Kees Hoogeboom. Hij was lange tijd pastoor van Barneveld en schreef het boek "Rondom twee torens".

Eemnesser familie Hoogeboom. Lambertus Arnoldus Hoogeboom (1921-1998) was de zoon van Cornelis Hoogeboom (1889-1992) en Klaasje Rokebrand (1891-1983). Vader Cornelis Hoogeboom was in 1889 geboren in Eemnes en woonde later met zijn gezin aan het Kermisterrein in Laren. Hij werkte als timmerman-aannemer.

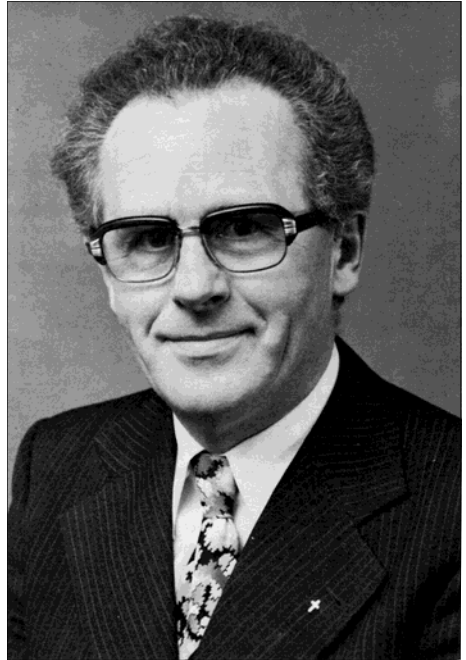
BRONNEN:

Hoogeboom, L.A., pastoor van Barneveld, "Rondom twee torens. Geschiedenis van het Christendom te Barneveld en Voort-huizen", Barneveld 1978.

"Archief van de familie Heshuysen en aanverwante families. Genealogie van de nakomelingen van Evert Pelgrims van Estvelt en van Reinier van Estvelt". (19^e eeuw. 1 stuk. Toegangsnummer 225).

Mijnssen-Dutilh, M. "Verzamelde inventarissen van de archieven van de Dijk- en Polderbesturen onder Eemnes". Uitgave 1999.

Doop-, trouw- en begraafboeken van Eemnes, Nijmegen en Barneveld/Achterveld. Overstromingslijst gemeente Eemnes 1702.

11 MEI OPENING TENTOONSTELLING

100 jaar feest in Eemnes

In de eerste week van mei werd de tentoonstelling van de Sliertjes afgebroken en bleef er ineens een hele kale Oudheidkamer over. Dat duurde niet lang want op 11 mei was de ruimte weer feestelijk aangekleed en stond de Oudheidkamer vol met herinneringen aan 100 jaar Feesten in Eemnes. Enkele van onze bestuursleden hebben samen met (oud)bestuursleden van het feestcomité een fraai beeld geschetst van de geschiedenis van de afgelopen eeuw. Foto's, informatieborden, oude muziekinstrumenten, kleding, kinderspelen en zelfs het tonnetje van het onvolprezen tonnetje steken ontbreken niet in de tentoonstelling.

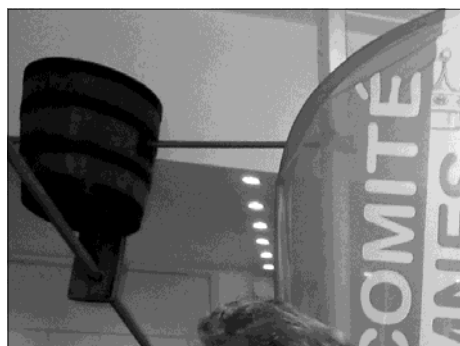
Met veel tromgeroffel is de tentoonstelling geopend. En natuurlijk werd de opening, ondermeer in aanwezigheid van wethouders, leden en oud leden van het

feestcomité, bestuursleden van de Historische Kring bezegeld met een oranjebitter. De tentoonstelling oogst veel waardering. Niet alleen de informatie en het beeldmateriaal geven een mooi inzicht in de feestgeschiedenis van Eemnes. Met het samenstellen van de tentoonstelling is ook veel materiaal tevoorschijn gekomen en geordend waardoor voor nu en voor later meer inzicht en overzicht is ontstaan over de wijze waarop werd gefeest en hoe de feesten tot stand kwamen. Jaap Groeneveld heeft daar ook al het een en ander over geschreven in de Feestkrant en elders in dit blad.

Ook op deze plaats past een woord van waardering voor de mensen die op een of andere wijze een bijdrage hebben geleverd aan de tentoonstelling 100 jaar Feesten in Eemnes. Een tentoonstelling waar we als Historische Kring Eemnes trots op mogen zijn.

Liesbeth Lemckert

120 jaar Eemnesser feesten

DEEL 1: VAN COMMISSIES TOT ORANJE-COMITÉ (1892-1940)

JAAP GROENEVELD

Eemnes staat al verscheidene jaren in de omgeving bekend om zijn gezellige Koninginnedag en ook de feestweken mogen er zijn. In een nummer van de Laarder Courant "De Bel" uit 1938 stond dat Jan Hagen en Bertus Groen hun zilveren jubileum in het toenmalige Oranje-Comité vierden. Dat was dus sinds 1913, precies het jaar dat landelijk de Onafhankelijkheidsfeesten – ook wel 100 Jaar Koninkrijk – werden gevierd.

In de raadsnotulen van 29 augustus 1913 werd gerefereerd aan 'een voorlopige Commissie tot feestviering'. Mijn gedachte was daarom, met inachtneming van het verloop sinds 1938 tot heden, dat er vanaf 1913 in Eemnes continue een commissie of comité heeft bestaan voor het organiseren van volksfeesten en nationale feesten. Er waren echter ook al eerder feestcommissies en het continue bestaan vanaf 1913 blijkt niet keihard te maken te zijn. Was er een jaarlijks opererende commissie of waren er in de eerste tijd gelegenheidscommissies, waarin – niet toevallig – vaak dezelfde mensen zaten, zoals genoemde Jan Hagen en Bertus Groen?

Vanaf 1913 zijn er foto's bekend, wat de lopende HKE-tentoonstelling '100 Jaar feest in Eemnes' zeker rechtvaardigt. Een mooie gelegenheid is het ook voor het Feestcomité Eemnes om een feest te vieren in dit bijzondere jaar met de voorlopig laatste Koninginnedag. Het kan linksom of rechtsom bogen op een geschiedenis van minstens 100 jaar overgedragen ervaring. Met dezelfde argumenten kan echter in 2020 al '125 Jaar Feestcommissies in Eemnes' worden gevierd. Per slot, zijn we in Eemnes altijd in voor een feestje ...! Maar hoe zat dat vroeger?

ALGEMENE INLEIDING

Omdat er een grote hoeveelheid informatie op de lezer af komt en niet elke lezer thuis is in de Eemnesser situatie, is het goed om even een aantal zaken algemeen te verduidelijken. Deze zullen overigens ook voor het tweede deel van dit artikel gelden, dat in het volgende kwartaalblad verschijnt. Er is bewust voor gekozen om niet elk voorval door middel van een noot met bewijsplaats te verantwoorden. Dit artikel zou daarmee totaal uit zijn voegen barsten.

Bronnenmateriaal en verantwoording

Helaas is het niet mogelijk om terug te vallen op een archief van het Feestcomité. Dat begint pas met het grote feest van 1951 met een kasboek en in 1974 met wat andere documenten. Gelukkig zijn er de gedigitaliseerde kranten van de *Laarder Courant "De Bel"* (sinds 13 oktober 1923) bij de Historische Kring Laren.¹ Daarnaast ook de inmiddels bij de Koninklijke Bibliotheek (KB) gedigitaliseerde *Gooi- en Eemlander*.

Andere belangrijke bronnen vormen de verslagen van de gemeenteraad en B&W van Eemnes en Henk van Hees heeft al zo'n veertig jaar geleden aantekeningen gemaakt van gesprekken met oude Eemnessers. Gelukkig zijn er enkele fraaie foto-series over feesten in Eemnes uit 1913 en 1923 en van andere vooroorlogse jaren is ook nog wat bewaard gebleven, met dank aan verschillende leden, die materiaal beschikbaar stelden, wat hier niet allemaal geplaatst kon worden.

Henk van Hees wil ik bedanken voor de steun met kritische opmerkingen, vragen en aanvullingen en het herlezen van groeiende versies van het verhaal.

Afbakening van het 'feestterrein'

Gemeenschappen hebben altijd behoefte aan feesten gehad. Belangrijke gebeurtenissen zijn doorgaans de aanleiding. We beperken ons hier alleen tot feesten die in principe de gehele lokale gemeenschap raken en waar raakvlakken waren met de feestcommissies. Dat zijn dan: nationale en koningshuis gerelateerde feesten, de Eemnesser kermis, de 'volksfeesten', feesten rond burgemeesters en incidentele andere feesten waar dezelfde commissie organisator van was.

De achtergronden van de Eemnessers

Om een aantal gebeurtenissen beter te kunnen plaatsen is het nodig om te begrijpen dat Eemnes een agrarische samenleving was, die religieus verdeeld was. In 1900 woonden er bijna 1300 inwoners, in 1930 bijna 1800. Men leefde welis-

Herberg "De Lindeboom" tegenover de Kerkstraat aan de Wakkerendijk voor de afbraak in 1936 (foto Stevens; coll. Historische Kring Eemnes). De Kerkstraat was altijd de centrale plaats van de Eemnesser kermis. Van 1883 tot 1911 zwaaide Hein Perier er de scepter. Daarna werd Jan Ruizendaal herbergier tot de afbraak voor de gelijknamige burgemeesterswoning. Links buiten beeld stond een gigantische lindeboom, waaronder fanfarecorps "De Eendracht" wel concerten gaf.

waar in vrede naast elkaar, maar de verschillen in levensopvatting waren er niet minder om. Hooguit moesten groepjes schooljongens tot de orde worden geroepen bij 'het op elkaar wreken van zeer oude martelaren', bij wijze van spreken. Ca. 60% van Eemnes was rond 1900 rooms-katholiek en de overige 40% vooral Nederlands hervormd van de bevindelijke denominatie, dus streng in de leer.

De Reformatie had grote invloed op de leefstijl van de mensen. De calvinisten stoorden zich aan de overblijfselen van 'paapse' gebruiken, zoals de kermis (van 'kerkmis'), carnaval en het Sint-Nicolaasfeest. Daarbij kwam nog dat ze gruwden van 'onnutte superstitiën, dronckenschap en brasserijen'² en ander 'onzedelijk gedrag' zoals dansen. Nu zat er zeker wel een terechte kant aan het zedelijkheidsoffensief, want menig boerenknecht raakte tijdens de kermis door zijn jaarloon heen en vechtpartijen kwamen ook wel voor.

Niet voor niets betaalden de hervormde boeren daarom het loon ná de kermis. Dit

is illustratief voor de fundamenteel verschillende kijk op het leven en de gevolgen voor het hiernamaals. Calvinisten bogen in grote lijnen feestelijkheden naar het uiten van dankbaarheid en het eren van het koningshuis. Katholieken hielden van een ongedwongen feest op zijn tijd; zie carnaval, dat we in Eemnes overigens nog maar 44 jaar kennen. Het Sint-Nicolaasfeest is nooit verdwenen, maar in 1923 bezocht de goedheiligman met zijn Pieterbazen alleen, 'zoals jaarlijks', de katholieke scholen in Eemnes. Over de "School met den Bijbel" werd niet gerept.

Het laat zich raden dat deze fundamenteel verschillende leefwerelden regelmatig voor onderlinge fricties moeten hebben gezorgd. De gemeentelijke notulen repen er niet over en de kranten noemen hooguit een voorval zonder de diepere oorzaak aan te duiden. Af en toe kan men alleen aan de top van de ijsberg de rest vermoeden die onder water is gebleven. Men vermeed de harde confrontatie, want men wist dat men morgen weer op elkaar kon zijn aangewezen. 'Polderen' is een oud Nederlands gebruik.

FEESTEN VOOR 1913

Henk van Hees tekende op van Hendrik Hagen, die rond 1910 was geboren, dat hij als kind meest onder de indruk was van Koninginnedag (31 augustus) en de 'kermis' op maandag tot en met woensdag na de derde zondag in oktober. Zijn familie stond op beide dagen met een kraampje met snoep in de Kerkstraat. Elke vergelijking met ons hedendaagse begrip gaat echter mank.

De Eemnesser kermis

De boerenknechten en meiden hadden met de zogenaamde kermis een week vrij na de oogst. Ze kregen hun jaarloon en sommigen wisselden van betrekking. Dit gebeurde omstreeks dezelfde week ook in andere delen van Utrecht, bijvoorbeeld in Hoogland en Haarzuilens (Haarse kermis). Men noemde de eerste drie dagen van de week wel 'kermis', maar veel stelde het niet voor. Er was ook geen verbinding met de verdwenen 'kerkmis' van de Nicolaaskerk, die ooit op 6 december zou moeten zijn gehouden. In elk geval was het een belangrijke gebeurtenis in de Eemnesser dorpsgemeenschap met een week van ontspanning. Verderop komen we erop terug in verband met nieuwe initiatieven voor de verdwijnende kermis. In 1913 wordt in de *Gooi- en Eemlander* gemeld, dat hij 'weder rustig en kalm is voorbijgegaan', hoewel in 1924 wordt verwezen naar 'geweldige drinkpartijen' die zich vroeger nogal eens voordeden. Veel boerenjongens gingen met hun lief

overigens liever naar de grotere plaatsen als Hilversum en Amersfoort waar meer vertier was, waardoor deze kermis wegwijnde. We komen later op de kermis terug. Er is overigens geen enkele relatie met de jaarlijkse kinderkermissen in het voorjaar sinds 1978.³

STERK VERHAAL OVER DE EEMNESSER KERMIS

In de familie Van Ijken, van de schippers, vroegen de kleine jongens altijd aan de ooms op verjaardagen en dergelijke hoe dat nou zat met Ome Elis (Elias). Elis was vreselijk sterk. Hij kon een biervat van 60 kg zo uit het ruim op de wal zetten. Toen er weer eens kermis was, wilde de man van de kop van jut, dat Elis ook een poging waagde. Hij wilde niet, tot hij het gezeur van de man zat werd. Hij sloeg zo hard dat de hele installatie in elkaar lag en de looper nergens meer te vinden was.

De anekdote suggereert dus dat er wel eens een kop van jut kwam. Of dit voorval het einde inzette van de Eemnesser kermis zullen we wel nooit weten.

Prinsessedag en Koninginnedag

Liberaal politici hebben in de 19^e eeuw bepleit dat Nederland een nationale feestdag nodig had met de monarchie als samenbindend element. Nederland dreigde met de beginnende verzuiling en tegenstellingen tussen arm en rijk een verdeeld land te worden. Het feest zou in de plaats kunnen komen van oogstfeesten en dergelijke. De verjaardag van kroonprinses Wilhelmina werd bij haar negende op 31 augustus 1889 daarom verheven tot Prinsessedag. Vanaf het jaar daarop, na het overlijden van haar vader Koning Willem III, zou deze dag Koninginnedag worden genoemd. Tot 1892 is in Eemnes niets over deze dag bekend.

In 1888 had de arrondissementsschoolopzichter het invoeren van feesten op scholen gepropageerd om het schoolbezoek te bevorderen. Eemnes had in 1884 deze schoolfeesten juist afgeschaft. In 1892 was er wel weer sprake van, met verwijzing naar voorgaande jaren, zonder dat enig verband duidelijk is met Koninginnedag. Koninginnedag op 31 augustus was natuurlijk een uitgelezen moment voor het begin van het schooljaar en een daaraan gekoppeld schoolfeest. In 1892 was er bijzondere aandacht in de raad voor Koninginnedag. Er zou bij paleis Soestdijk een

aubade voor de dan twaalfjarige koningin Wilhelmina en koninginmoeder-regentes Emma worden gegeven door de schoolkinderen van Baarn, Soest en Eemnes. De kinderen brachten het "Feestlied" ten gehore dat het Baarnse schoolhoofd Pluim had gedicht. De jaarlijkse bijdrage van f20 per school voor een schoolfeest moest op die dag besteed worden aan traktaties voor de kinderen.

In de jaren daarna trok de gemeente Eemnes f25 uit voor elke school ten behoeve van Koninginnedag 'om de kinderen te onthalen en kleine geschenken aan de meest oppassende onder hen uit te reiken ten einde getrouw schoolbezoek aan te moedigen'. In 1913 werd besloten de f75 voor de drie scholen naar rato van het aantal leerlingen te verdelen voor de kinderfeesten op Koninginnedag.

De regie van deze kinderfeesten zal uiteraard bij de schoolhoofden hebben gelegen. Men zou verwachten dat de scholen dit samen organiseerden, echter in 1913 was dat niet het geval. Alleen de Openbare School (praktisch een katholieke jongensschool) vierde wel op Koninginnedag, terwijl het feest op de Zusterschool en de Bijbelschool om 'bijzondere redenen' was uitgesteld.

Bijzondere feesten voor 1913

In 1895 kreeg Eemnes een nieuwe burgemeester, jhr. C. Roëll. Op 18 juli keurde de gemeenteraad achteraf een tegemoetkoming goed om in de kosten van f150 voor het feestelijk binnenhalen, gemaakt door 'de feestcommissie te Eemnes', te voorzien. Dit laat in elk geval zien dat er ook al ver voor 1913 feestcommissies waren. Dat spreekt eigenlijk voor zich, maar we weten niet zeker of er een doorlopende jaarlijks terugkerende commissie sprake was, waarvan af en toe een lid terugtrad en vervangen werd zoals tegenwoordig. Natuurlijk was er zeker een groep leidende personen in de dorpsgemeenschap die steeds het voortouw nam. Wethouders, raadsleden, onderwijzers en de burgemeester zelf als erevoorzitter waren daar vaak bij betrokken.

Meer commissies komen we tegen in de gemeentelijke notulen. In juli 1898 werd aan de 'Commissie voor 't Inhuldigingsfeest' van koningin Wilhelmina op 1 september f75 toegekend terwijl in oktober aan dezelfde commissie, die nu – foutief – 'Commissie van het Kroningsfeest' wordt genoemd, f50 wordt toegekend om het tekort aan te vullen. Hier zien we dat de naamgeving van de commissies en comités niet altijd even eenduidig is, wat overigens nog voortduurt tot 1936. Deze commissie bestond blijkens een bewaard gebleven intekenlijst uit: burgemeester jhr. C. Roëll (erevoorzitter), dr. J.T.A. Weitjens (voorzitter, arts), P.G. Staal (ondervoorzitter en hoofd van de Openbare School), W. van de Kuinder (penningmeester), A.A.A. Snel (1e secretaris), A. Koelewijn (2e secretaris) en de le-

den P. Seldenrijk, C. Kuijer, A. van der Wardt, L. Eek, J.H. Leebeek (onderwijzer van de School met den Bijbel), J. Makker. Van der Wardt en Eek waren op dat moment wethouder. Het comité representeert een doorsnee van de bevolking qua gezindheid en herkomst uit Binnendijk en Buitendijk. Het gemeentebestuur had overigens ook een nieuwe vlag aangeschaft voor het feest. Zo'n in onze ogen onbevallige uitgave kwam wel aan de orde in de raad! Bij gelegenheid van het huwelijk van koningin Wilhelmina met prins Hendrik op 7 februari 1901 is sprake van aardigheidjes voor de schoolkinderen (f20 per school en een bordje met de beeltenissen van het koninklijke bruidspaar) en liefdadigheid voor de armen (f100 totaal) op kosten van de gemeente. In 1904 was er bij het 25-jarig jubileum van koningin-moeder Emma een inzameling voor het Emmafonds.

Na de geboorte van prinses Juliana (30 april) werd op 13 mei 1909 een 'volksfeest' gevierd zonder gemeentelijke steun. 's Ochtends werd met een stoet versierde paarden en fietsen burgemeester Rutgers van Rozenburg (sinds 1907) van de grens met Baarn opgehaald. Daarna begon het ringsteken op paarden en 's middags waren er kinderspelen als koekhappen, zaklopen, vaatjes kruien, enz. Daarna 'kuipje-ringsteken' (tonnetje steken) en ringsteken op de fiets. Een fanfare in de versierde muziektent en vuurwerk sloot de alom geloofde en 'goed geslaagde dag' af, met 'hulde aan de feestcommissie'. We hebben hier de vooralsnog oudste vermelding van tonnetje steken in Eemnes. De hele entourage is kenmerkend voor een 'volksfeest'. En ook hier is weer sprake van een feestcommissie. Of er eerder bij andere gelegenheden zulke volksfeesten waren weten we niet, maar het is aannemelijk dat ze af en toe wel voorkwamen.

Onafhankelijkheidsfeest 1913

In 1913 werd in Eemnes uitpakket ter gelegenheid van het Onafhankelijkheidsfeest, ook weer zonder steun van de gemeente. In juli had het gemeentebestuur nog aan de commissaris van de koningin op een circulaire over het onderwerp geantwoord, dat er geen plannen bestonden voor de viering van honderd jaar onafhankelijkheid. Op de ochtend van de raadsvergadering van 29 augustus 1913 verschenen echter de heren A. [Aart] de Bruijn en M. [Meindert] Rebel bij burgemeester Rutgers van Rozenburg namens de 'voorlopige Commissie tot feestviering ter herdenking van onze honderdjarige onafhankelijkheid'. Zij verzochten om een subsidie uit de gemeentekas. De raad besliste afwijzend wegens de ongunstige financiële toestand, onder sympathiebetuiging met het plan.

Boven: Versierde fietsen in de optocht van 1913 (coll. Jan Manten).

Onder: Versierde sjezen met berijders die zich blijkbaar hadden verkleed, zie de Tiroler uitdossing en de Zeeuwse kap (coll. Jan Manten).

Ook toen al een gezellige drukte op de Wakkerendijk (coll. Jan Manten).

Niettemin kwam er een feest op donderdag 18 en vrijdag 19 september, wegens de gebruikelijke weersomstandigheden geschikter dan de officiële herdenkingsdag 20 november, de dag van de terugkeer van de latere koning Willem I. Met de gebruikelijke intekenlijsten werden de financiële middelen verzameld naar we mogen aannemen. Blijkbaar had het initiatief de aandacht getrokken, want er kwamen fotografen op af, die een des te sprekender beeldverslag geven van de eerste dag. Een aantal overgeleverde foto's daarvan staat afgebeeld in de verschillende boekjes *Eemnes in oude Ansichten*. De foto's geven vooral een optocht weer van versierde sjezen, fietsen en enkele andere foto's van de eerste dag. Hier zijn enkele afgebeeld die, voor zover bekend, niet eerder zijn gepubliceerd.

Ongetwijfeld zal er ook ringsteken zijn georganiseerd, zowel met sjezen als op losse paarden, wat vroeger aan het begin van de Meentweg gebeurde. Op de tweede dag waren er kinderspelen in de Kerkstraat, met 's avonds tonnetje steken voor jongens boven 18 jaar en geblinddoekt kaars uitblazen voor de meisjes van dezelfde leeftijd in de sfeervol verlichte Kerkstraat. Tot 's avonds laat werd gedanst en gezongen alsof het een familiefeest was. Ook dit feest kreeg veel lof in de krant en in het bijzonder ook A. de Bruijn, de initiatiefnemer. Het lijkt daarmee op een particulier initiatief vanuit de gemeenschap.

Publiek kijkend naar de optocht van 1913 te Eemnes-Binnen (coll. Henk van Hees).

Staand v.l.n.r.: Wilhelmina Johanna Bijvank-Mol, Johanna Maria Nagel-van Schalkwijk (1866-1920), Henk Nagel (1901-1970) met broer Bertus (1912-2000) op de arm en Meep Majoor. Hoog zittend v.l.n.r.: Driekus Luijf (1839-1929), Teus Roothart (1844-1923), Daatje Luijf (1897-1950), Grietje van Daatselaar, Martje Stalenhoef (1907-1997), Marie Nagel-van den Breemert (1869-1957), Aaltje Horst-Elders (1867-1962) met dochter Geertje op schoot en daarnaast zoontje Jan (1910-1993), Geert Luijf-van den Breemer (1838-1916) en Betje Elders-Hoogeboom (1830-1923). Vooraan v.l.n.r.: Marie van Dijk (1898-1996), Anna, Eef en Koos Bijvank, Wouter Simons, Wouter van Dijk (1855-1941).

25-JARIG REGERINGSJUBILEUM WILHELMINA 1923

Begin augustus 1923 houdt 'de vroegere commissie voor de volksfeesten, aangevuld met nog eenige dorpsgenooten' een vergadering op het gemeentehuis met de vraag: 'Moeten we in September feestvieren of niet?' Aanvankelijk is het plan 4 en 5 september, maar blijkens de verslagen is het geworden donderdag 30 en vrijdag 31 augustus. Op donderdag was de grote allegorische optocht. Op vrijdag waren er kinderspelen in de Kerkstraat. Op het feestterrein – waar? – was een ringrijderij te paard. In de avond was 'het attractienummer tonnetje steken' in de *à giorno* ver-

lichte Kerkstraat. Tot slot gaf de muziekvereniging een concert. Dat deed het nog een keer op donderdagavond 6 september 'onder De Lindeboom', de dikke linde voor het gelijknamige etablissement. Op die dag van de officiële viering was ook een delegatie van twee mannen en negen vrouwen in streekdracht onder het banner "Oranjevereniging Eemnes" naar het defilé in Amsterdam getogen. De naam lijkt voor de gelegenheid te zijn gecreëerd om de uitstraling, want uit niets blijkt dat er daadwerkelijk en formeel een Oranjevereniging in Eemnes was. Gewoonlijk werd in die tijd de aanduiding 'feestcommissie' gehanteerd.

De *Gooi en Eemlander* vermeldt in haar verslag van de optocht 16 ruiters, 33 fraaie tilbury's, 34 versierde 'rijwielen' en 10 praalwagens. Vier van de wagens waren van de oud-landbouwcursistenbond die taferelen en activiteiten van het boerenbedrijf uitbeeldden, waaronder die van de familie Hilhorst met het boerenbinnenhuis. De eerste prijs won de R.K. Toneelvereniging met de uitbeelding van 'Hulde aan de Kunst'. Een aantal beeldden het beroep van de maker uit, tevens mooie reclame, zoals die van aannemer Eggenkamp en rietdekker Van de Pol. Beurtschipper Van Ijken had zijn vlet op een wagen gezet en bemand met familie en bekenden uitgedost als matroos en stormvaste bemanning. Het fanfarekorps "De Eendracht" reed mee op een volgepakte Jan Plezier om de stoet van vrolijke tonen te voorzien. Bij aankomst van de optocht bij Groeneveld werd het burgemeestersechtpaar Rutgers van Rozenburg begroet, dat het boerenhuisje van binnen bekeek. Opvallend is dat er heel veel met riet werd geknutseld. Populair was ook – tot in de jaren vijftig – dennengroen, waarin gemakkelijk bloemen konden worden gestoken.

Enige vermakelijkheid verzorgde het zangkoor van de Rooms-Katholieke Kerk met de wagen 'Heden en toekomst', een tot bus omgetoverd koetsje, als hekkensluiter. Erachter hing een 'malle Jan' – eenassige wagen om boomstammen te verslepen – met een soort vliegtuig erop. De tekst daarop luidde:

De toekomst is bereid, zo vliege men naar de eeuwigheid

Zet alle zorg opzij, wie hiervan wil profiteren

Het is niet voor dames, maar wel voor heren.

Men vervoege zich voor dit plezier:

Het is bij Jan Elders no. 104.

Men kon zich voor het zangkoor opgeven bij de dirigent-organist Jan Elders.

Het feest eindigde op vrijdagavond 31 augustus volgens de krant aldus: 'Lang trachtten zingende en hossende jongelui er de moed in te houden tot zich ten laatste alle jool oploste in den killen nacht.' Geen schokkende gebeurtenis zou men nu kunnen zeggen.

De feestcommissie, waarschijnlijk in 1923 (coll. Henk van Hees). We zien hier verschillende personen die ook al in 1913 in de commissie zaten en een goede afspiegeling van den dorpsgemeenschap zijn.

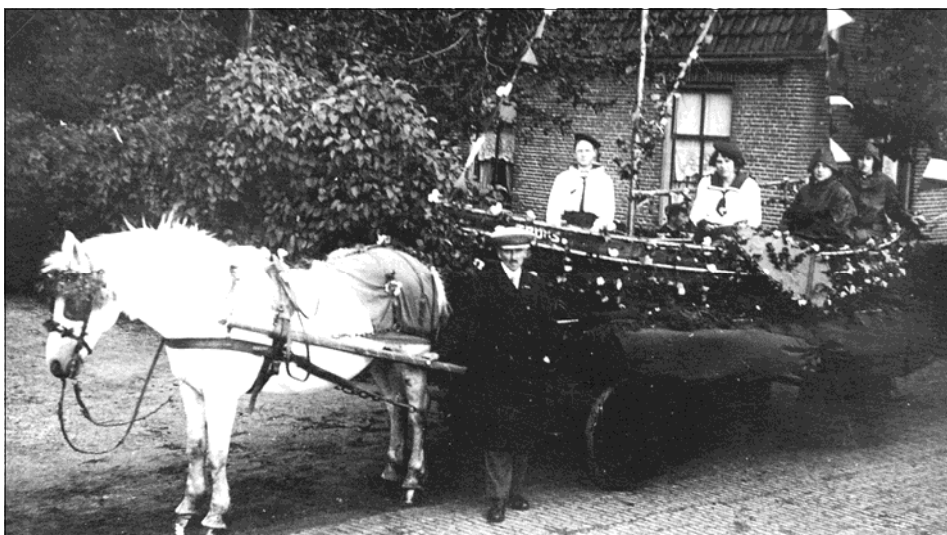
Staande v.l.n.r.: Meindert Rebel (1865-1947), Toon Koppen (1862-1929), Klaas Makker (1887-1953), Aart de Bruijn (1874-1952), Bertus Groen (1890-1980), Hendrik Eggenkamp (1874-1952), C.J.F. Willeman (onderwijzer Mariaschool) en twee onbekenden. Zittend v.l.n.r.: Hendrikus Anthonius Geerars (1890-1930; hoofd van de Mariaschool), onbekend⁴, burgemeester jhr. Louis Rutgers van Rozenburg, gemeentesecretaris Daniël van Hoepen en Arian Koelewijn (1863-1945).

DE EEMNESSER KERMIS EN DE VOLKSFEESTEN 1919-1936

Economische en maatschappelijke ontwikkelingen misten ook hun uitwerking niet op de feestvieringen. De tijd van de vreselijke Eerste Wereldoorlog (1914-1918), die een aanslag pleegde op de Europese jeugd, en de dreigende overslag van de Russische Revolutie van 1917 zorgden voor een omslag op velerlei gebied. Arbeidsverhoudingen wijzigden drastisch en we zien rond die tijd langs de assen van de verzuiling verschillende (afdelingen van) standsorganisaties en verenigingen in Eemnes ontstaan. Voor details verwijs ik naar de *Historische Canon van Eemnes*, venster 16 over de verzuiling en ontzuiling. Er ontstond een grote economische

Boven: Een jolige bijdrage aan de optocht van 1923 was de wagen van het R.K. Zangkoor: een tot bus omgebouwde koets met een knutselwerk erachter dat een 'vliegmachien' moest voorstellen, dat achter boven het koetsje is te zien (coll. D. van Hoepen). Met een fietspomp werd zaagsel uit een blikken bus als rook weggespoten.

Onder: De versierde wagen met boot 'Truus' van de familie Van Ilken in 1923 (coll. D. van Hoepen). Midden op de boot zit Heintje van Ilken.

Wagen van de familie Hilhorst, Meentweg 3, in 1923 (foto J. Coerdes, Baarn; coll. P. van Hofslot; gegevens uit collectie D. van Hoepen). Op de bok staan/zitten v.l.n.r.: onbekend, Bet Kuijer-Wortel, Mien Fecken. Staande v.l.n.r.: Gijs Hilhorst (1858-1942) bij het paard, Maria Nagel-Lakeman (1865-1946), Aaltje Wortel-Engelen en Aal Steenman-Voskuilen (1901-1952).

opbloei, vooral met de 'bouwwoede in het Gooi', waardoor veel Eemnessers daarvan profiteerden en Eemnes groeide. De 'Roaring Twenties' waren ook in Eemnes doorgedrongen en het nieuwe café "Eemland" was daarvan de voorpost. In deze ontwikkeling zien we ook in 1919 de (her)oprichting van Fanfarecorps "De Eendracht" waaraan later in een apart artikel aandacht zal worden besteed.

De Eemnesser Kermis verdwijnt

In 1919, het eerste jaar na de Eerste Wereldoorlog, komen we een berichtje tegen dat er van zondag 12 tot en met woensdag 15 oktober in Eemnes-Buiten kermis wordt gehouden. De zondag is opmerkelijk, maar in 1924 en daarna was het gewoon van maandag tot en met woensdag.

In 1924 komen we ook nog andere opmerkelijke berichtgeving tegen in *De Bel*.

Twee berichten over de Eemnesser kermis in de Laarder Courant "De Bel" (coll. Historische Kring Laren). Links de aankondiging van 16 september 1925, toen de kermis nieuw leven zou worden ingeblazen volgens de Gooi- en Eemlander, rechts een advertentie van 14 oktober 1927.

De kermis.

— Volgens heel oude traditie wordt de eerste drie dagen van de volgende week te Buitendijk de kermis herdacht. Van eenige kermisviering is de laatste jaren netsi meer te bespeuren.

Kermis Eemnes.
a.s. MAANDAG en DINSDAG
's avonds half acht in
Café Eemland
Dansing met Jazzband.
VRIJ ENTREE.
Aanbevelend,
E. J. VAN WEGEN.

Van viering van Koninginnedag zou in Eemnes geen sprake zijn. Wel zou fanfarekorps "De Eendracht" op maandag 1 september of op dinsdag spelen en ook kon er gedanst worden bij café "Eemland". Op dinsdag meldt de krant dat bij navraag de feestelijkheden in verband met Koninginnedag niet doorgingen omdat 'de feestcommissie de vorige jaren minder prettige ervaringen had opgedaan'. Wat precies blijft geheel onduidelijk. Niemand wilde meer het initiatief nemen, noch eraan meedoen. Het concert ging uiteindelijk ook niet door op dinsdagavond, want er was een godsdienstoefening.

In oktober van 1924 volgden ook berichten over de wegwijnende kermis, wat erop neerkomt dat van kermisviering alleen nog sprake was in de beslotenheid van de cafés. Er zou nog slechts een koekkraam komen, 'als hij nog komt'. De dagen worden alleen nog op dat niveau gevierd, maar van een 'kermis' zoals wij ons gewoonlijk voorstellen is helemaal geen sprake meer. Vroeger waren er nog kraampjes in de Kerkstraat met koeken, gebakken vis en zuur, wat overeenkomt met de door Henk van Hees opgetekende herinneringen.⁵

In 1925 nam een aantal Eemnessers het initiatief om net als in Blaricum de kermis nieuw leven in te blazen. In de 'Commissie, die de regeling van een en ander in handen had,' zaten: [D. van] Hoepen, W.[C.] van den Brink, C. Eek, C. Hilhorst, N. Makker en H. Eggenkamp. Opvallend is dat alle leden katholiek waren, behalve Van Hoepen (gemeentesecretaris), van wie bekend is dat hij kerkelijk niet praktiserend was. Mogelijk zat hij erin om de verbinding met de gemeente te onderhouden. Bij herberg "De Lindeboom" was een zweefmolen, toen voortbewogen door een broodmager karrenhitje, dat tot ergernis van de verslaggever van *De Bel* met stokslagen werd voortgejaagd. Enkele kraampjes in de Kerkstraat completeerden

de zeer bescheiden kermis. Daaronder waren een schiettent en een werptent – ‘Amerikaansch hoepla’ – en een koekkraam. De omvang en de aard van de attracties, in het verleden misschien aangevuld met een kop van jut, typeert de Eemneser Kermis als een ‘boerenkermis’. De cafébazen deden goede zaken. Er was nu ook een ringrijderij in de Kerkstraat met 13 deelnemers, waaronder mevrouw Falkenhagen van de manege te Laren, in rijkostuum.

Men krijgt sterk de indruk dat de eerdergenoemde, maar onbekende problemen rond Koninginnedag en/of de Jubileumviering te maken hebben gehad met aanstoot die is genomen in het hervormde deel van de dorpsgemeenschap. De ‘zingende en hossende jongelui’ in 1923 zouden best eens het probleem geweest kunnen zijn. Mijn stellige indruk is dat de Commissie de oude traditie van de kermis aangegrepen heeft om een feest te organiseren. Het weer zat niet mee, maar dat mocht de pret niet drukken volgens de krant. Dit was misschien de reden dat het Volksfeest van 1926 weer in september was. Het kan ook zijn dat het hervormde dorpsdeel geen associaties wilde met de ‘kermis’. We weten het gewoon niet.

Café Eemland adverteerde in 1927 en 1928 met ‘Dansing met Jazzband’ ter gelegenheid van de kermis. Die van 1928 verliep ‘buitengewoon rustig’. In de context van voorgaande is het misschien wel veelzeggend dat er aandacht werd besteed aan dit rustige verloop. Nog eenmaal komen we de ‘kermis’ tegen. In 1934 worden de traditionele kermisdagen aangegrepen om een ringrijderij te organiseren. Ook hier werkte het weer wederom niet echt mee. De Meentweg was versierd met vlaggen en de zeewerende verhoging op de dijk vormde een mooie tribune.

Daarmee had de ‘kermis’ een allerlaatste opleving. Mevrouw Van den Tweel-Hoofd (geb. 1927) vertelde dat zij in haar lagereschooltijd altijd met de kermis snoepgeld kreeg en bij ‘vrouw Wortel’ (Wakkerendijk 44) snoep kocht, alles 1 ct /stuk. Ook kwam ze wel bij Daatje Nagel (Kerkstraat 6), die maar één bak ‘uitzoeksels’ had. Met haar ijzersterke geheugen kan ze zich niet herinneren ooit kinderen van hervormde huize bij die gelegenheden gezien te hebben. Alleen de bakkers, zoals Hoogland, hielden met speciale kermiskoeken die kermistraditie in de winkels nog tot omstreeks 1950 in ere. Dit lijkt op het oude gebruik van ‘huwelijkskoeken’ of ‘hijlikmakers’ om amoreuze avances kracht bij te zetten tijdens de kermis, die algemeen ook als huwelijksmarkt gold.⁶

Het volksfeest

Uit overleveringen, die Henk van Hees optekende, zouden de volksfeesten in Eemnes niet zo’n lange traditie hebben als de kermis. In 1909 werd de geboorte van Juliana gevierd met een ‘volksfeest’. In 1923 zagen we dat bij de voorberei-

ding van de feesten voor het regeringsjubileum werd gerefereerd aan de 'vroegere commissie voor de volksfeesten'. En inderdaad, we komen in september 1920 'de voorlopige commissie voor het volksfeest' van 16 september tegen. In augustus 1921 zien we 'de commissie voor het volksfeest', die in juli nog 'voormalige feestcommissie' en 'de oude regelingscommissie' werd genoemd, die besloot op 30 en 31 augustus 1921 een kinder- en volksfeest te vieren. Een volksfeest was duidelijk voor de volwassenen en jongvolwassenen, waarbij versierde voertuigen een cultureel element en volksspelen met wedstrijds- en hilariteitselementen belangrijke componenten waren; geen kermisachtige toestanden.

In 1926 werd het 'volksfeest' aangekondigd, dat 'traditioneel' werd genoemd en daarna tot 1936 rond 15 september werd gevierd in Eemnes. Het eerdergenoemde liberale streven – als daar in Eemnes al sprake van was – om de oogstfeesten, c.q. de volksfeesten te verplaatsen naar de oude Koninginnedag op 31 augustus heeft, behalve in 1921 en 1923 tot 1936 niks uitgehaald. Of het is mislukt met 1924 tot gevolg. De volksfeesten lijken de Eemnesser kermis gewoon te hebben vervangen met de voorkeur voor midden september, na de hooitijd. Er waren niet elk jaar volksfeesten, maar met onregelmatige tussenpozen. Vanaf 1936 worden deze in principe samengevoegd met de kinderfeesten op Koninginnedag. De tabel aan het eind geeft een overzicht van de volksfeesten, de kermissen waar aandacht voor was in de pers en enkele andere feesten.

Versierde sjezen, ringsteken met sjezen en op losse paarden en andere volksspelen waren gebruikelijke onderdelen en deze typeren de 'volksfeesten'. Fraaie prijzen in de vorm van nuttige of sierlijke voorwerpen werden door gulle gevers beschikbaar gesteld om de deelname aan de wedstrijden aan te moedigen. Hoogtepunt was ook weer in 1926 al het 'ouderwetse tonnetje steken' in de Kerkstraat op de laatste avond, die verder eindigde met 'gehos en gejoel der feestgangers tot laat in den nacht'. In 1935 werd het niet geplande tonnetje steken toch gehouden op veler verzoek, een bewijs dat het zeer geliefd was. In 1920 en 1921 komen we naast tonnetje steken ook al boegspriet lopen tegen. Van de kermis en van de oudere volksfeesten hebben we helaas geen beeldmateriaal.

Aardig detail is, dat op 18 september 1920 een Hilversummer klaagt over het Hilversumse onvermogen om een Volksfeest te organiseren en hij schrijft daarbij: 'Wat veel kleinere gemeenten als Laren en Eemnes b.v. in enkele dagen klaar spelen, weet Hilversum nooit te bereiken.' Kijk eens aan, wat een compliment! Opvallend is, ook bij andere gelegenheden, dat binnen een paar dagen een optocht uit de grond werd gestampt. Aan paarden en wagens geen gebrek, maar toch opmerkelijk.

Praalwagen "Het Wapen van Eemnes" in de allegorische optocht op 12 september 1936 ter gelegenheid van de verloving prinses Juliana (coll. Henk van Hees). Het tafereel stelt een gezelschap jonge stellen voor vergezeld van een 'ouder echtpaar', te zien aan de kleding, c.q. de staartkap en de hoge hoed. De jonge vrouwen dragen de 'ronde' of 'knipmuts', ook 'pink met de horens' genoemd, de jongemannen petten.

Op de bok: Henk Horst. Staand v.l.n.r.: Riek Makker en Gerard van Stoutenburg als 'ouder echtpaar', Gon Makker, Jan Dijkstra, Geert, Kees en Clasien Makker, Gijs Roodhart, Mie van der Wardt, Antoon van Stoutenburg, Geert Renkers, Henk Zandvliet, Dien van Stoutenburg, Henk van der Wardt, onbekende man in de achtergrond, Ko Makker, Kees van der Wardt, Mie Makker, Isaak Makker

ORANJE-COMITÉ: VOLKSFEESTEN NAAR KONINGINNEDAG 1936-1939

Op 12 maart 1936 werd burgemeester mr. P.A.L. van Ogtrop in Eemnes geïnstalleerd en feestelijk vanaf de grens met Baarn binnengehaald. Met hem zou er op verschillende terreinen een andere wind gaan waaien door Eemnes. Onder zijn bestuur is het Volksfeest, dat doorgaans rond 15 september plaatsvond, verplaatst naar Koninginnedag 31 augustus. De commissie die de vorige jaren deze feesten organiseerde, werd toen omgedoopt in Oranje-Comité. Toch was er op de avond van 9 september al weer een klein feestje met een muzikale optocht van het muziekcorps uit Laren ter gelegenheid van de verloving van prinses Juliana met prins

Bij het 40-jarig regeringsjubileum van koningin Wilhelmina was deze praalwagen een eerbetoon aan de koningin (coll. Jan Manten). Aan de niet zichtbare zijde zat Nel van Hamersveld op de troon als koningin, vergezeld van nimfen en herauten.

Bernhard. Ook in Eemnes werd er, net als elders in het land, op de zaterdag daarna spontaan feest gevierd, met een optocht.

Het koningshuis zou in de komende tijd nog meer in de belangstelling staan. Op 7 januari 1937 volgde het huwelijk van Juliana en Bernhard, waarbij de schoolkinderen de Juliana- en Bernhard-bomen voor het oude raadhuis plantten. 's Avonds werd in het Vereenigingsgebouw aan de Kerkstraat een 'tableau vivant' opgevoerd, het spel "Twee koningskinderen". Daarin werd het leven van de prinselijke bruid en bruidegom uitgebeeld in beeldende scènes. Bertus Groen had de leiding en hij sprak de verbindende teksten. Twee verpleegsters liepen met de kleine Juliana in de kinderwagen rond. Tot slot van de voorstelling probeerde Bertus Groen het publiek van de stoelen te krijgen met een soort zegening voor het bruidspaar en het Koninklijk Huis. Dat lukte niet en hij joeg het publiek maar aan met de voordracht:

*Verheffen hart en handen
tot heil der Nederlanden
en daar kan Wilhelmina op vertrouwen*

Bij de optocht op 23 september 1937 won deze wagen met het thema "Levensstroom" de eerste prijs (coll. Henk van Hees). V.l.n.r.: Theo Grob (tijd), Gerard Staal (mooi weer), Henk van Hamersveld (mooi weer), Henk van Wijk (bruidegom), Jan Heek (bruid), Wout Staal (slecht weer), Jan Hagen van Laarderweg 72 (slecht weer).

waarna Koos de Groot spontaan van achter de zaal riep: 'En ook op Bertus Groen!' Aartje Blom als Juliana en Jan Scherpenzeel als Bernhard bootsten het paar precies na zoals ze toen op een statiefoto stonden. Aldus een overgeleverd getuigenverlag.

Koninginnedag op 31 augustus 1937 werd in dat jaar als kinderfeest gevierd, want het Volksfeest was verplaatst naar 23 september in verband met het aanstaande huwelijk van burgemeester Van Ogtrop en Eugenie baronesse Van Voorst tot Voorst. In 1938 werd Koninginnedag weer met een Volksfeest gevierd, nu extra feestelijk door het 40-jarig regeringsjubileum van koningin Wilhelmina. De 'Nationale Film' en enkele komische films werden 's avonds vertoond op het haventerrein. In 1939 werd het Koninginnefeest afgeblazen wegens de gespannen toestand in Europa: mobilisatie!

BRONNEN

De Bel en Laarder Courant "De Bel" (vanaf 13 oktober 1923), doorzoekbaar op historielaren.nl.
De Gooi- en Eemlander, doorzoekbaar op de kranten.kb.nl.

Tabel: Volksfeesten (V), enkele bijzondere feesten en 'kermissen' (K) met bijzondere vermelding in de pers, die jaarlijks werden gehouden op de drie eerste dagen na de derde zondag in oktober. De frequentie van de volksfeesten neemt toe en zij vervangen de kermis om uiteindelijk met de kinderfeesten op Koninginnedag te worden samengevoegd in 1936.

Datum		Type	Bijzonderheden
1898	6/9	V?	Inhuldiging koningin Wilhelmina
1909	13/5	V	N.a.v. geboorte prinses Juliana 30/4
1913	18-19/9	V	Onafhankelijkheidsfeest
1913	20-21/10	K	Rustig verlopen kermis
1919	12-15/10	K	Aankondiging kermis
1920	16/9	V	Volksfeest zonder aanleiding
1921	30-31/8	V	Koninginnedag 31/8
1923	30-31/8	V	25-Jarig regeringsjubileum
1924	20-22/10	K	Kermis nog slechts in cafés gevierd
1925	19-21/10	K	Kermis met ringrijderij
1926	15-16/9	V	Volksfeest zonder aanleiding
1927	17-18/10	K	Café Eemland: dansen op jazzmuziek
1928	14-16/8		Concours "De Eendracht", kermis, ringrijden
1928	19-21/10	K	Café Eemland: dansen op jazzmuziek
1931	3-5/8		Concours "De Eendracht"
1934	15/10	(K)	Ringrijderij, zonder kermisattracties
1935	17/9	V	Volksfeest zonder aanleiding
1936	31/8	V	Volksfeest naar Koninginnedag
1937	7/1		Huwelijk prinses Juliana en prins Bernhard
1937	31/8		Koninginnedag alleen kinderfeest i.v.m. 23/9
1937	23/9	V	Huwelijk burgemeester Van Ogtrop
1938	31/8	V	Koninginnedag
1939	31/8	(V)	Koninginnedag afgeblazen; mobilisatie

Het bruidspaar burgemeester P.A.L. van Ogtrop en Eugenie baronesse Van Voorst tot Voorst worden op 23 september 1937 met een Eemnesser volksfeest en een aubade geëerd (coll. Henk van Hees).

Jan Out, *Kroniek van Eemnes*, raadpleegbaar op historischekringeeemnes.nl.

Notulen van Gemeenteraad en B&W van Eemnes, Oud Archief Eemnes in Archief Eemland.
Aantekeningen van Henk van Hees van gesprekken met oude Eemnessers ca. 40 jaar geleden.
Enkele aanvullende gegevens uit gesprekken door auteur met nu levende oude Eemnessers.

NOTEN

1. Tijdens het onderzoek was de *Laarder Courant "De Bel"* vanaf 1925 gedigitaliseerd. Bij de afronding ervan heb ik de oudste legger van *De Bel* (vanaf het eerste begin op 13 okt. 1923 t/m dec. 1924) en *Het Weekblad voor Laren en Blaricum* (complete leggers van 1922 t/m 1924) kunnen bekijken, met grote dank aan de Historische Kring Laren. Het weekblad leverde nauwelijks iets over Eemnes op en niets relevants m.b.t. de feesten.
2. Jan ter Gouw, *De volksvermaken*, Haarlem 1871, p. 48 (op internet raadpleegbaar).
3. In 1972 en 1973 zou overigens al een paar keer een kermis zijn georganiseerd aan de Raadhuislaan tegenover het Plantsoen, resp. de parkeerplaats van SV Eemnes (nu bij De Hilt). Met dank aan Rom van der Schaaf.
4. In het boekje door H.A. van Hees, J. Kleinhoven en J.V.M. Out, *Eemnes in grootmoeders tijd*, Zaltbommel 1997, staat deze persoon vermeldt als wethouder Jan van 't Klooster. Uit vergelijking van familiefoto's door Henk (H.A.) van Hees zijn hierover echter twijfels gerezen.
5. Zie ook: Henk Van Hees en Livia Lankreijer-van Eijle, *Kerkstraat Eemnes*, Eemnes 1984, p. 12-13.
6. Ton de Joode, *Feesten in Nederland*, jubileumboek t.g.v. 50-jarig bestaan Nederlandsche Middendandsbank 1927-1977, Amsterdam 1977, p.10-11.

HOEZO 100 JAAR FEESTCOMITÉ EEMNES???

HENK VAN HEES

Op 21 en 22 juni van dit jaar is er weer volop feest in Eemnes! Gezellig!

In de Feestkrant voor Koninginnedag 2013 las ik:

**“Reden voor een feestje,
want Stichting Feestcomité Eemnes viert dat ze honderd jaar bestaat”.**

Nu gun ik Eemnes en het Feestcomité Eemnes zeer zeker een feest maar de reden, die ervoor opgegeven wordt in de Feestkrant klopt niet. We kunnen niet zeggen dat het Feestcomité 100 jaar bestaat.

In diezelfde Feestkrant staat een interessant artikel van Jaap Groeneveld over feesten in Eemnes. Eerst meende Jaap gevonden te hebben dat het Feestcomité 100 jaar bestond. Toen hij verder ging zoeken, kwam hij erachter dat er al veel langer feestorganisaties in Eemnes bestonden, ook al voor 1913. Dat legt hij ook uit in zijn artikel.

Hoe meer Jaap ging graven, hoe meer hij ontdekte over Eemnesser feesten. Dat heeft hij verwerkt in een artikel voor ons kwartaalblad. Hij kreeg zoveel informatie en foto's dat hij het artikel in tweeën heeft gesplitst. In dit kwartaalblad vindt u deel één.

Hieruit zijn een paar conclusies te trekken:

1. Er wordt in Eemnes al veel langer dan 100 jaar feest gevierd.
2. Ook al voor 1913 was er in Eemnes sprake van feestcommissies.

Kort samengevat komt het hierop neer:

- tot 1936 werden feesten in Eemnes georganiseerd door feestcommissies
- van 1936 tot 1976 was hier sprake van een Oranje-Comité
- sinds 1976 hebben we ons Feestcomité Eemnes, anders geard dan het Oranje-Comité.

In feite bestaat het Feestcomité nu dus 37 jaar.

Als Historische Kring Eemnes zijn we verplicht om de zaken historisch verantwoord weer te geven. Over de Eemnesser feesten van 100 jaar en langer geleden weten we simpelweg te weinig om harde conclusies te kunnen trekken.

De meeste mensen zullen hier niet bij stil staan. Ze zijn al lang blij dat er een feest is. Laten we daarom op 21 en 22 juni samen lekker feest gaan vieren onder het motto:

“Al meer dan 100 jaar feesten in Eemnes!!!”

TENTOONSTELLING

11 mei t/m 2 november 2013

**100 JAAR
FEEST
IN TEWENES**

**Oudheidkamer, iedere zaterdag geopend
van 14.00 - 16.00 uur, gratis toegang!**

Alfons Damen, kerkelijk kunstschilder (1882-1967)

JAN OUT

Wie de St.-Nicolaaskerk van Eemnes binnengaat en door het middenpad naar voren loopt, ziet om zich heen diverse schilderijen van Alfons Damen: 14 schilderijen van de Kruisweg, aan de linkerkant voorafgegaan door een schilderij voorstellend Het Laatste Avondmaal en rechts afgesloten door een afbeelding van het Pinkstergebeuren: de neerdaling van de Heilige Geest in de vorm van vurige vlammen.

Tot voor kort wist men alleen te vertellen, dat deze 'in Soestdijk' wonende kunstschilder deze schilderijen tijdens de Tweede Wereldoorlog geschilderd zou hebben tegen kost en inwoning op de pastorie en een flinke som geld (f 4000).

In de inventaris van Kerkelijk kunstbezit, die in opdracht van het aartsbisdom Utrecht in 1984 werd gemaakt, stonden de schilderijen beschreven zonder naam van een schilder¹.

De Kruisweg wordt vermeld als: schilderijen op board, XXb, afmeting: 267x138 cm, telkens een achttal figuren tegen een monochrome achtergrond.

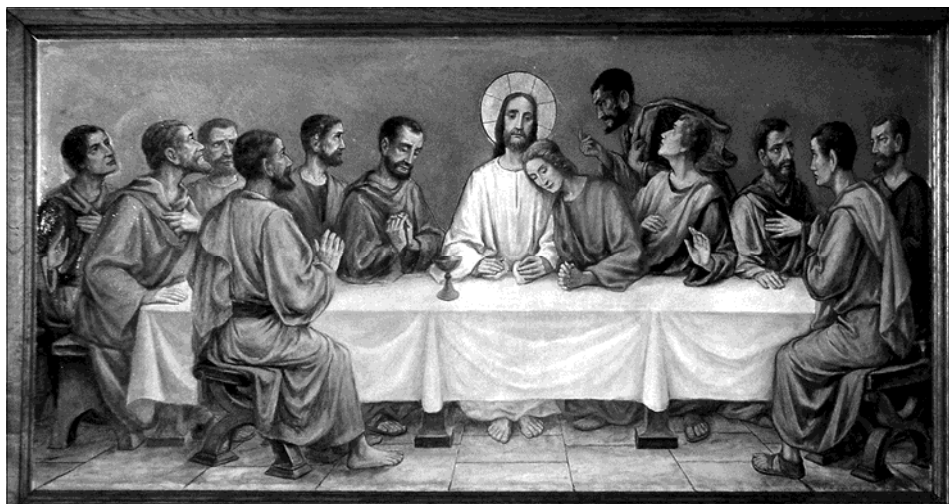
Bij de twee andere schilderijen staat: schilderijen op board, XXb, afmetingen: 68x139cm. De beschrijvingen hiervan:

- (1) De nederdaling van de H. Geest; Maria gezeten op een zetel, met gevouwen handen en achter haar hoofd een aureool, aan weerszijden knielen twaalf apostelen met een vlam boven hun hoofd,
- (2) Het laatste Avondmaal. illustratie 1

Wie was Alfons Damen, die dit alles vervaardigde? Heeft hij elders nog meer schilderijen gemaakt en waar bevinden die zich?

Al enige decennia geleden begon ik te zoeken in de telefoongidsen van Baarn, waar Soestdijk onder valt, en Soest. Geen van de daarin voorkomende families Damen had connecties met 'onze' kunstschilder. Navraag bij de Historische Kring Soest leverde wel informatie: een A.M.A. Damen stond in een adresboek uit 1940 vermeld, in dat van 1937 nog niet. Hij woonde op de Mendelsohnlaan 1. Een adresboek uit 1963 geeft als zijn adres: Van Goyenlaan 1 (volgens een lid van de

Illustratie 1. Het Laatste Avondmaal.

Historische Kring hetzelfde huis; Mendelsohn was kennelijk vanwege Joodse afkomst tijdens de 2e wereldoorlog voorgoed vervangen); een adreslijst van 1970 noemt op hetzelfde adres: wed. J.P. Damen-Smit.

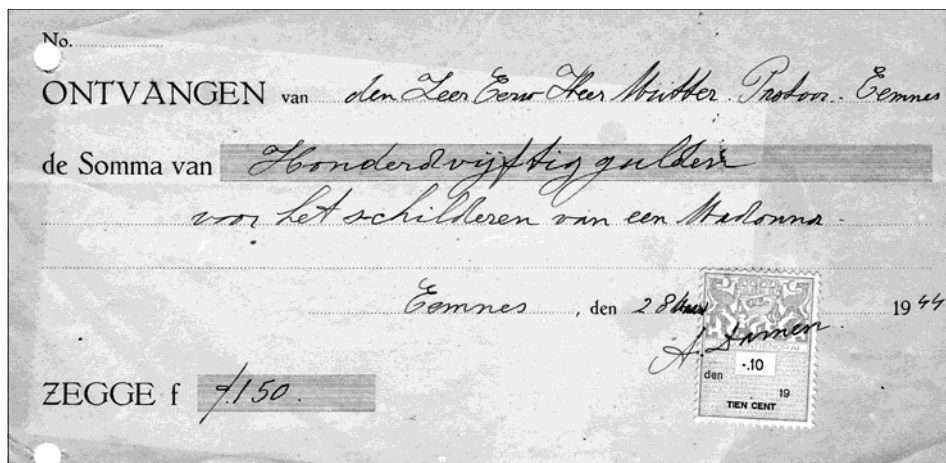
Deze persoon moet 'onze' Alfons zijn! Verdere informatie wist de Historische Kring mij niet te geven.

Daarom toog ik naar het Rijksbureau voor Kunsthistorische Documentatie (RKD) in Den Haag. Bij mijn bezoek een tiental jaren geleden, kon ik daar helaas geen informatie over A.M.A. Damen vinden!²

Waar moest ik nu zoeken? Bij toeval kwam ik in 2010 een e-mailadres tegen van een mevrouw C.G.M. Damen. Gewoon proberen of zij soms familie was en tot mijn verrassing bleek het dit maal een schot in de roos. Na een aarzelend antwoord: wie bent u en wat wilt met gegevens over Alfons Damen, ontving ik meer informatie.

Zij bevestigde, dat Alfons Damen kerkelijk kunstschilder was, eerst wonend in Diemen, later in Soest. Hij had veel gewerkt in opdracht van de paters Redemptoristen CssR: vooral veel madonna's. Zijn werk voor de kerk te Eemnes werd bevestigd, maar hij was er niet in de kost en/of inwonend geweest, want hij verbleef gewoon bij vrouw en kinderen in Soest. Hij had in opdracht van particulieren ook

Illustratie 2.

landschappen en portretten geschilderd. Onbekend, waar die nu zijn. Na zijn overlijden in Soest is hij daar op het kerkhof begraven³.

Mijn tweede verzoek om wat nadere informatie werd niet meer beantwoord.

Inmiddels was het archief van de St.-Nicolaasparochie van Eemnes in Archief Eemland geplaatst. Bij het schonen ervan werden diverse documenten ter vernietiging verwijderd. Op verzoek van het kerkbestuur werd dit deel teruggestuurd. Toen ik het nakeek, vond ik tot mijn verbazing een drietal nota's van Alfons Damen voor het schilderen van een Madonna in lijst. Op 28 maart, 6 juli en 6 september 1944 ontving hij resp. f 150, f 200 en nog eens f 200. Vermoedelijk was de Kruisweg toen al gereed, want een aantekening van 30 maart datzelfde jaar meldt ene 'Alfons Demens uit Soestdijk', schilder van de Kruisweg en twee schilderijen. illustratie 2

In de mail van mevr. Damen stond, dat Alfons veel schilderde voor de paters Redemptoristen. Dat was een nieuw aanknopingspunt voor verder speurwerk. Al snel vond ik via GeneaNet, een website voor genealogen, een familieblad van Alphonsus Maria (Albertus) Damen, de derde doopnaam werd niet vermeld, met daar de namen van ouders, broers en zusters. Nu werd de link met de paters helder: Alfons had een oudere broer Cornelis, die pater Redemptorist was. Deze was doctor in het kerkelijk recht en had diverse hoge functies: professor aan het Grootseminarie

van de orde in Wittem (Limb.) en Geistingen (Dsl.), directeur van de Schola Major in Rome, waar ook het generaal bestuur gehuisvest was⁴. Vermoedelijk heeft Alfons via zijn broer verschillende opdrachten gekregen!

Inmiddels had ik, benieuwd naar ander werk van Alfons, ook het museum Catharijneconvent gevraagd of zij mij informatie konden geven. Die kwam al spoedig: in de kunsthistorische literatuur (Schenk e.a.) was er nauwelijks iets over deze kunstschilder te vinden, maar in hun collectie bevinden zich wel twee schilderijen van zijn hand⁵. Een portret van pastoor J.N.A. Beenakker uit 1949, afkomstig uit de OLV van de Rozenkrans en H. Dominicusparochie te Haarlem en een portret van A.J. Holiërhoek uit 1927, afkomstig uit de Bonifatiuskerk te Amsterdam. Verder werd gewezen op het archief van de Stichting Kerkelijk Kunstbezit, waar nog enkele kunstwerken staan gemeld in bezit van kerken in Amsterdam en Roosendaal (ieder één)⁶, het klooster te Wittem (vier)⁷ en het bisschoppelijk centrum van Rolduc (één)⁸.

Wat het vervaardigde werk betreft, waren we hiermee al een stuk verder. Maar wat de persoon betreft, had ik nog weinig gegevens. Op Internet vond ik de stamboom van de familie Andriessen⁹. De moeder van Alfons heette namelijk Clara Cornelia Andriessen. Zij was een dochter van de Hilversumse muzikmeester Cornelis Andriessen, de stamvader van een zeer muzikale en kunstzinnige familie (onder andere de componisten Hendrik en Jurriaan en de beeldhouwer Mari Andriessen).

Clara trouwde op 9 juli 1879 op 26-jarige leeftijd met Eduardus Theodorus Adrianus Damen, oud 31 jaar en van beroep opzichter Publieke Werken in Amsterdam. Zij gingen in Nieuwer Amstel (Amstelveen) wonen. Vier jaar later verhuisden zij naar Amsterdam.

Het huwelijk was zeer vruchtbaar: toen Clara na 11 huwelijksjaren overleed, was zij moeder van maar liefst 10 kinderen! Haar ongehuwde zus, Agneta Brigitta, was bij het gezin ingetrokken om in het huishouden te helpen. Vlak voor zijn overlijden, 60 jaar oud, in oktober 1908 trouwde Eduardus met zijn schoonzus om haar door middel van zijn pensioen goed achter te laten. Helaas bestond er een regel, dat de rechthebbende echtgenoot dit alleen vóór zijn 60-jarige leeftijd kon overdragen. Zij had dus geen recht op uitbetaling! Een andere ongehuwde zus, Anna, trok nu op haar beurt bij het gezin in. De kinderen zijn dus door drie zussen opgevoed.

Het gezin van 10 kinderen bestond uit 8 jongens en 2 meisjes. Het tweede kind was Cornelis, de pater Redemptorist; het derde: Alfons, de kunstschilder.

Alphonsus Maria Albertus waren de namen, die hij na zijn geboorte op 13 mei 1882 bij zijn inschrijving bij de Burgerlijke Stand ontving. Over zijn schooljaren,

Illustratie 3.

zijn kunstzinnige opleiding en zijn verdere loopbaan is niets bekend. Alfons bleef lang vrijgezel, want pas op 41-jarige leeftijd trouwde hij met de 35-jarige Petronella Smit¹⁰. Alfons had de jaren vóór zijn huwelijk al een grote prestatie geleverd: hij had als parochiaan van de Bonifatiuskerk aan het Kastanjeplein in Amsterdam de kerk beschilderd (1914-1924). Helaas is dit werk nu niet meer te bezichtigen: in 1984 is de kerk afgebroken. In de kerk van Heiloo bevindt zich wel een schilderij van een processie in de Bonifatiuskerk, door Alfons geschilderd. Ook het schilderij van de parochiepriester uit 1924 is bewaard en is al eerder genoemd. illustratie 3 Volgens de informatie van familie heeft het echtpaar ook in Diemen gewoond. In de genealogische gegevens wordt maar één kind genoemd. In 1926 kregen zij een zoon. Hij kreeg de doopnamen Alphonsus Maria. In 1928 overleed hij. Verdere kinderen worden niet genoemd, maar waren er - volgens de familie-informant - wel. In de jaren vlak voor de tweede wereldoorlog is de familie in Soest gaan wonen. Op 8 maart 1967 overleed Alfons, 84 jaar oud. Zijn vrouw overleed in 1981, op 92-jarige leeftijd. Zij zijn beiden op de RK begraafplaats in Soest begraven. Bij het zoeken naar verder werk van Alfons Damen kwam ik op de melding, dat een A. Damen in de paterskerk (Redemptoristen) in Roosendaal in 1881 een schilderij heeft aangebracht. Hij heeft er uitgebeeld, hoe Paus Pius IX in 1869 aan de paters redemptoristen een icoon toevertrouwde van Maria met het Jezuskind, met

aan beide zijden een engel met de lijdenswerktuigen (een lans en spons, het kruis en drie spijkers). Hij droeg hen op deze afbeelding te verspreiden ter verering van Onze-Lieve-Vrouw van Altijddurende Bijstand.

Als de schilder Alfons Damen is, moet de datering onjuist zijn. Waarom zou Alfons de schilder hiervan zijn? Het is zeker, dat Alfons de afbeelding van deze icoon vele malen gekopieerd heeft. Voor de kerk van Eemnes schilderde hij in 1944 een 'Madonna in lijst'. Dat moet de nu nog in het kerkportaal aanwezige afbeelding van de icoon van OLV van Altijddurende Bijstand zijn. De nu 94-jarige oud-koster, Jan van den Hoven, bevestigde mij onlangs dat dit schilderij, zover hij wist, altijd in de parochie aanwezig is geweest. Het schilderij is net als de anderen niet gesigneerd.

De Eemnesser St.-Nicolaaskerk bezit in totaal 17 schilderijen, die Alfons Damen heeft vervaardigd. Een laatste rest van ongetwijfeld een groter oeuvre, dat door de ontkerkelijking deels vernietigd is. Sic transit gloria mundi, zo vergaat 's wereld roem!

NOTEN

1. Drs. P. te Poel: Inventaris van het kerkelijk kunstbezit van H. Nicolaas te Eemnes, oktober 1984. De daarin genoemde maten van alle schilderijen zijn onjuist: zij meten $\pm$ 70x140 cm. Het aantal personen per Kruiswegstatie is doorgaans 6.
2. Nu zijn er wel beschrijvingen van enige schilderijen te vinden. In Pieter A. Scheen, *Lexicon Nederlandse beeldende kunstenaars: 1750- 1950*, werd hij niet gemeld.
3. Met dank aan mevr. Claire Damen.
4. Informatie van drs. J. Konings C&S.
5. Informatie van mevr. P. Verhoeven, conservator. Literatuur: Cat. De schilderijen van Museum Catharijneconvent, 2002, p. 407-408 nr. BMH S9395 met afb. en p. 408 nr. BMH S9301 met afb. (met herkomst en literatuur).
6. Kerk van de H. Martelaren van Gorcum (Watergraafsmeer), schilderij: Gezicht op de oude kerk, 1909; Kerk van OLV Altijddurende Bijstand (Roosendaal), beschildering Orgeltribune (1910-1912).
7. Schilderijen van drie Redemptoristen: broer pater Cornelis Damen, pater Ch. Donker, pater Leon Buijs. Het vierde schilderij is Gerardus Majella, die onder andere brood uitdeelt aan de kloosterpoort.
8. Portret van een onbekende, 1950.
9. <http://gw.geneanet.org/jhseegers> en <http://members.chello.nl/g.albers/par.andr/par.andr..htm>
10. Op 17-04-1924 te Amsterdam, aktenummer reg.5B; fol.13.

Interview met Bert Ruizendaal

PETER BROUWER

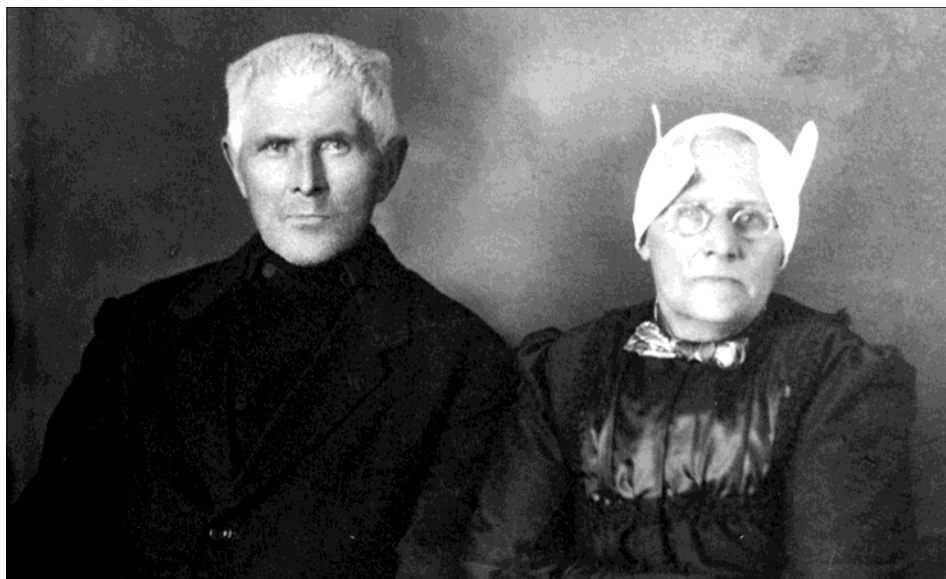
Een bescheiden man die een belangrijke rol heeft gespeeld met betrekking tot diverse stappen in de Eemnesser historie.

De zoon van Andries Ruizendaal en Gijsbertje Breunesse van de Laarderweg 31 zit samen met zijn vrouw Gerda ten Veen gezellig op de bank te wachten op ondergetekende. Enigszins nerveus maar, naar uiteindelijk blijkt, met veel trotse verhalen over het leven binnen de Eemnesser gemeenschap. We genieten van een pot heerlijk geurende koffie met een ouderwetse sprits. Een goed begin van een gezellige ochtend met veel verhalen die ons weer een nieuw kijkje geven op de geschiedenis van Eemnes.

Bert is geboren op 27 september 1934 in het ouderlijk huis aan de ons bekende Laarderweg 31 als tweede tweelingzoon samen met Gijsbert die helaas snel na de geboorte stierf. Bert was 10 jaar jonger dan zijn andere tweelingbroers Reinier en Gijsbert die inmiddels ook zijn overleden waarvan Gijsbert reeds op zijn 11^e jaar. Van broer Reinier Ruizendaal deed Cees van Rijsdam reeds uitgebreid verslag in jaargang 32 van ons kwartaalblad.

Gijsbert Ruizendaal en Jannetje Snel.

KORTE WEERGAVE VAN DE FAMILIE

Gijsbert Ruizendaal X Jannetje Snel
(1852-1929) (1859-1936)
Grootouders van vaders kant

Gijsbert Breunesse X Reintje Boshuis
(1861-1940) (1854-1932)
Grootouders van moeders kant

Andries Ruizendaal X Gijsbertje Breunesse
(1893-1968) (1896-1978)

Dieuwke de Boer X Reinier Ruizendaal
(1926) (1924-2011)

Gijsbert
(1924-1935)

Bert Ruizendaal X Gerda ten Veen
(1934) (1934)

Menno Ruizendaal X Alice Kosters
André Ruizendaal X Simone de Boer
(overleden 2013)

Erik Ruizendaal X Simone
Arjan Ruizendaal X Dorien

Ellen Ruizendaal X Arthur Goedhart
Bettie Ruizendaal
Jan Dirk Ruizendaal X Petra van Zanten

Laura Ruizendaal

Cijsbert Breunesse en Reintje Boshuis.

Bert op de Lagere School "De School met den Bijbel".

JEUGD VAN BERT

Bert bracht zijn lagere schooltijd door op de School met den Bijbel (later hierover nog wat meer) terwijl zijn broer Reinier op school zat in Laren. Vervolgens leerde hij door aan de Mulo en de Ambachtsschool in Hilversum.

In die tijd werkte Bert al vroeg in de werkplaats van Garage Keuker aan de Eemnesserweg in Laren als monteur en volgde hij daarnaast de avondschool. Deze periode werd onderbroken door zijn verplichte dienstdienst waarna hij terugkeerde bij de garage en al snel chef werkplaats werd. Uiteindelijk bleef Bert tot zijn 29^e jaar bij Keuker werkzaam.

DE DIENSTTIJD VAN BERT

Bert was van de lichte 54/5 en was MTOO, Motor Transport Onder Officier en gaf daarmee leiding aan het onderhoud van de legervoertuigen. Gestart in Ossen-

Bert (rechts) in diensttijd lichting 54/5.

drecht en daarna bij de Technische Dienst in Utrecht, vervulde hij deze tijd voornamelijk in de Legerplaats Steenwijkerwold (bij Steenwijk), later omgedoopt tot Johannes Post Kazerne.

Bert trouwde in 1961 met zijn Gerda uit Hilversum. De vader van Gerda ten Veen kwam net als de ouders van de vrouw van Reinier Ruizendaal uit Friesland. Ze trouwden in het raadhuis van Hilversum.

Uiteindelijk hebben ze de eerste drie jaar van hun huwelijk ook in Hilversum doorgebracht.

Daarna hebben ze voor het bedrag waarvoor je nu nog geen tweedehands auto koopt het huis naast het ouderlijk huis gekocht op Laarderweg 29. Wout Bos huurde op dat moment de woning; daarvoor was schilder Riggeling de huurder.

Riggeling was huisschilder maar schilderde ook ruituigen. Het huis was karakteristiek maar oud en Bert ging aan de slag om het op te knappen maar dat liep uiteindelijk uit op sloop. Tijs Blom was in die tijd bezig met de bouw van de huizen aan het achtergelegen Torenzicht en al snel werden ze het eens en ging er een plank over de sloot en werd van diezelfde materialen het huis van Bert Ruizendaal en

Het oorspronkelijke huis op Laarderweg 29 dat Bert Ruizendaal en Gerda ten Veen van de ouders van Bert zijn vader kochten.

Gerda ten Veen gebouwd. Uiteindelijk met een prachtig resultaat waar ze gedurende de periode van 1964 tot en met 2007 met veel plezier gewoond hebben.

DE VERDERE CARRIÈRE VAN BERT RUIZENDAAL

Bert gooide het roer om en vertrok in 1963 uit het garagebedrijf. Hij had schades genoeg gerepareerd en met al deze ervaring ging hij als schade-expert werken in de expertise bij Kloosterman te Hilversum en maakte na 9 jaar de overstap naar AGO. Later in 1981 fuseerde AGO met ENNIA tot het huidige AEGON.

Bert deed het goed en was districtsexpert maar groeide uiteindelijk door tot hoofd-expert en was verantwoordelijk voor de schade-experts in het hele land. Bert was zijn tijd vooruit en had een heuse thuiswerkplek aan de Laarderweg 29.

Het werk met de computer en met name de MS Dos-besturing lag Bert niet en met nog net geen 25 dienstjaren nam hij op 1 mei 1995 afscheid en ging met vervroegd pensioen. Het afscheidsfeest in Groot Kievitsdal te Hilversum zit nog goed in zijn herinnering.

In die tijd bij AEGON maar ook nog vele jaren daarna was Bert op diverse fronten een zeer actief vrijwilliger.

In 1981 werd hij voorzitter van de kerkvoogdij van de hervormde kerk in Eemnes Buiten (tegenwoordig heet dat het college van kerkrentmeesters). Bert liet al direct van zich horen met een plan voor sloop van de oude pastorie wat tot veel politie-

Bert en Gerda trouwden dd 24 december 1961 in het raadhuis te Hilversum.

Het huis dat ze uiteindelijk lieten bouwen op Laarderweg 29.

ke discussie heeft geleid. Uiteindelijk is aan de Laarderweg (grenzend aan de kerk) de nieuwe pastorie gerealiseerd, ontworpen door architect Juffer uit Blaricum. Het huis staat bij gebrek aan een dominee nu leeg en is gebouwd van de opbrengst van de tegelijkertijd gebouwde twee onder een kap woning op het perceel daarnaast, grenzend aan het kerkpad. Bert was gedurende 10 jaar voorzitter tot 1991.

MAAR...

Bert kwam terug en werd in 2001 voor de tweede keer voorzitter voor een periode van 4 jaar en hij pakte direct weer een grote klus op: het renovatieplan voor het kerkinterieur. Een grote en verantwoordelijke klus die zo veel tijd kostte die je alleen als vrijwilliger hebt. Het was ontluisterend hoe het er uit zag voordat men weer ging opbouwen maar het resultaat dat mocht er wezen.

De oude preekstoel: Bert Ruizendaal (rechts) en Niek Dunnink (links, later de voorzitter van het college van kerkrentmeesters).

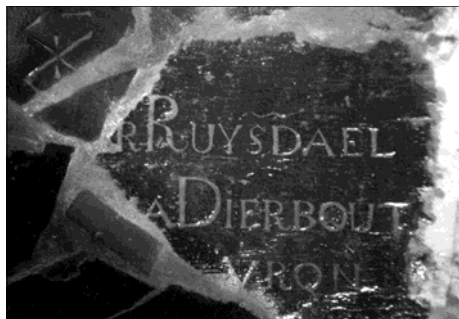

Een mooi verhaal dat Bert zich herinnert is dat van de man die zijn drillboor iets te enthousiast hanteerde waardoor de graftombe van de Hasselaars en hun nazaten (voormalig Eemnesser ambachtsheer en bewoner van kasteel Groeneveld) bloot kwam te liggen. “We zagen dat ze er vredig bijlagen en toen moest het snel dicht anders haalden we de strakke planning niet”.

In het koor van de kerk is ook nog een steen te vinden met de gravure Ruizendaal hetgeen bewijst dat de familie-historie ver teruggaat in de tijd

Ook werd toen de basis gelegd voor de overeenkomst met Vos & Teeuwissen en de gemeente Eemnes voor de bouw van 6 seniorenwoningen in het plan Vierkante Bosje. De stijl van de woningen (op grond van de kerk) zou dezelfde worden als die van de andere woningen van het plan. Bert en Gerda hadden al besloten dat ze daar hun oude dag wilden doorbrengen en zo geschiedde en werden ze in 2007 de trotste huurders van de hoekwoning aan het Vierkante Bosje nummer 41 grenzend aan de doorgang naar de Streefoordlaan en grenzend aan de tuin van de familie Arends.

*Grafsteen in de Ned. Hervormde Kerk Eemnes -
Buiten van Casper Ruizendaal, Burgemeester van
Eemnes Buitendijks, biersteker en dekenramer.
Ca 1640-1706*

Op de vraag of Bert en Gerda konden wennen zo in de nieuwbouw, weg van de omgeving van het ouderlijk huis van Bert, was het antwoord:

“Het is goed zo; we hebben de tijd gehad om te verhuizen. Buurvrouw Grietje Heek was overleden waarmee die band ook was weggevallen. (nu woont daar hovenier Martin Wallenburg in het huis dat ooit de Oom van Grietje, Arie Heek, liet bouwen). Bovendien werd het huis te groot. We wonen hier prima!”

In 2004 nam Niek Dunnink de voorzittershamer van het college van kerkrentmeesters over van Bert en kon hij terugkijken op diverse mijlpalen voor de hervormde kerk waarvoor hij tot de dag van vandaag nog actief is.

ANDER VRIJWILLIGERSWERK VAN BERT

Bert zat nooit stil en was in die jaren ook actief in het bestuur van de Protestants Christelijke Kruisvereniging. Ook heeft Bert samen met Jan van Wijk en Loek Hoksbergen (helaas overleden en destijds werkzaam in het radiozendstation in de Eemnesser polder) het CDA Eemnes opgericht.

Bert was ook secretaris in het Bestuur van het Groene Kruis (protestant) onder voorzitter Theo Beijerinck en heeft toen zijn bijdrage geleverd aan de totstandkoming van de fusie met het Wit Gele Kruis (katholiek) en onder voorzitterschap van mevrouw De Bekker tot de huidige Kruisvereniging

Tot slot heeft Bert nog een actieve rol gespeeld in het bestuur van de School met den Bijbel waar hij als kleine jongen de lagere school volgde en waar hij bij de realisatie van de nieuwbouw de eerste steen (herplaatsing oude gedenksteen) heeft gelegd.

Bert en zijn sport

Vanaf zijn jeugd was Bert bij de SV Eemnes te vinden.

“De Grijze Tafel” bij de “SV Eemnes” Van links naar rechts: Han Kroeskamp, Joep Camps, Paul van Beek, Bert Ruizendaal, Theo Veenstra en Henk Fecken.

Later heeft hij samen met Joep Camps maar ook met Cees van Drenth een jeugd-team geleid.

Bert was er altijd bij als het eerste elftal moest voetballen, zowel uit als thuis.

Als lid van “de Grijze Tafel” wordt elke wedstrijd maar ook de lokale politiek welkelijks besproken.

“De Grijze Tafel”, een selecte groep grijze heren uit Eemnes, bestaat uit: Han Kroeskamp, Joep Camps, Paul van de Beek, Bert Ruizendaal, Theo Veenstra en Henk Fecken.

Hoewel ze het oude clubhuis jaren als honk gebruikten, hebben ze ook via het stenenplan een bijdrage willen leveren aan de inmiddels in gebruik genomen nieuwbouw.

Burgemeester Roland van Benthem spelt op 27 april 2006 een koninklijke onderscheiding op bij Bert Ruizendaal

Langs de lijn, bij een borrel, in de keuken en aan de frituur zijn de heren nog wisselend actief!

BERT IS OOK NOG ALTIJD ACTIEF MET KE- GELEN BIJ KEGELCLUB “T MOTORTJE”

Ook al werd de sport toen anders beoefend dan in de tijd van Jan Steen ook dit was een liefhebberij van Bert en ook hier had hij een bestuurlijke rol. Je neemt alleen deel als je druk bent met auto's, een garagebedrijf hebt of iets van dien aard. Siem Beuk is voorzitter, Bert Ruizendaal de secretaris / penningmeester en Gerard Willigenburg de 2^e penningmeester. Ze beoefenden deze sport eerst in “De Balk” in Blaricum en later in Hoevelaken.

TOT SLOT

Na een tweede kop koffie merkt Bert terecht op dat zonder steun en ruimte van zijn vrouw Gerda en zijn kinderen hij al dit werk niet had kunnen doen!

In 2006 werd Bert volledig verrast toen hij uit handen van burgemeester Van Benthem op 27 april werd benoemd tot lid in de orde van Oranje Nassau.

Bert haalt de luxe doos van boven en we lezen de oorkonde van de kanselarij der Nederlandse Orde gezamenlijk nog eens door en bewonderen de medaille die Bert terecht heeft kregen voor al zijn bijzondere verdiensten.

Bert en Gerda hebben een druk leven achter de rug en we hopen dat de gezondheid hen niet in de steek laat zodat ze nog vele jaren mogen genieten van hun stekje aan het Vierkante Bosje

Bert en Gerda, hartelijk dank voor het fijne interview dat ik met jullie mocht hebben Ik wens jullie samen nog vele gezonde jaren toe

Enige indrukken van een 12-jarige

EGBERT VAN IJKEN

Het artikel over de bouw van de zuidbuurt in Eemnes in de jaren 1962-1963, zoals beschreven in in het kwartaalblad van de HKE nr 2011-4 door Rom v.d. Schaaf, in combinatie met de fototentoonstelling van de heer Vermandel in de oudheidkamer van enige jaren geleden, brachten bij mij enkele herinneringen boven hoe ik dit gezien heb als 12-jarige jongen.

Wij woonden als gezin op Molenweg 1a, later omgenummerd naar 7. Achter ons lag het open landschap met de weilanden waar je vrij uitzicht had op de toren van de NH kerk van Eemnes-Buiten.

Tussen ons huis en het huis van aannemer Tijs Blom lag een stuk grond met daarover de toegang tot het weiland achter ons huis. Het land was eigendom of in gebruik bij de familie Roothart van de Laarderweg ('de Letten'). Dit stuk grond vormde de toegang vanaf de Molenweg naar het nieuw te ontwikkelen plan met straten als Torenzicht, Graanoogst, Maalderij, Driest, enz. Zie afb. 1.

Voordat de bouw van de geplande woningen kon beginnen, moest de grond bouwrijp gemaakt worden. Een onderdeel daarvan was de aanleg van de riolering. Zowel vanaf de Gooijergracht naar het nieuwe uitbreidingsplan, als in het plan zelf.

Ik kan mij herinneren dat dit toen gedaan werd door het aannemersbedrijf Verschuur uit Zeist, V.A.Z. Dit bedrijf maakte ook gebruik van dumpvoertuigen die nog door de geallieerden bij de bevrijding van Nederland zijn gebruikt. Eén van die voertuigen is te zien op een foto van Vermandel, de 2e auto van voren, een kiepauto. Zeer waarschijnlijk een Austin K6 (afb. 2). De voorste vrachtwagen is één van de eerste types naoorlogse Daf vrachtwagens, met daarop één van de eerste modellen van een hydraulische kraan. Volgens mijn herinnering was dit een rode auto van het bedrijf Van Dam; ik dacht uit Lopik of omgeving. Deze werd gebruikt voor het lichtere graafwerk. Voor het zwaardere werk was een Priestman dragline in gebruik. De eigen voertuigen en het overige materieel van Verschuur hadden een bruine kleur.

Ik kan mij nog herinneren dat ik heel vaak na schooltijd mee mocht rijden met de bestuurder. Een in mijn ogen wat oudere man. Ik weet zijn voornaam nog wel

1. Zicht op de driest vanaf de Molenweg.

2. Aanleg riolering gezien ter hoogte van Laarderweg 96.

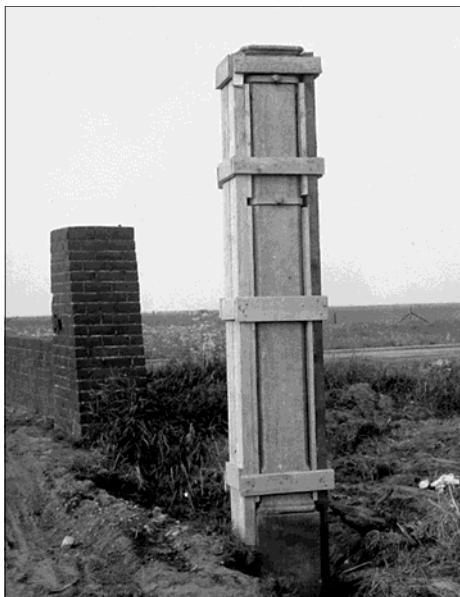

'Rijk', als ik mij niet vergis. Enorm interessant om op die leeftijd met zo'n stoere vrachtauto mee te mogen rijden door de modder en het zand. Omdat mijn huidige hobby het bouwen van schaalmodellen van militaire voertuigen is, ontdekte ik dat de auto waarin ik toen vaak zat een Engelse Austin K-6 was met het stuur rechts. Uit discussies bij de koffie die ik toen hoorde, ving ik een keer op dat die nieuwe Bedford, (afb. 7), die ook in gebruik was, lang niet op kon tegen deze auto met zijn dubbele achteras die 'nooit vast kwam te zitten'.

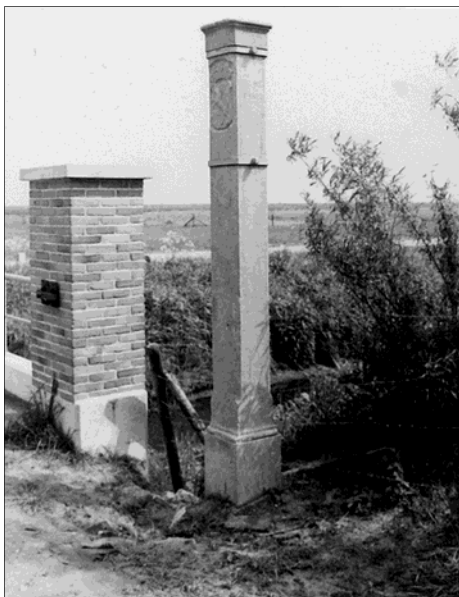
Opvallend is dat er in die tijd nog veel gebruik gemaakt werd van ex-legervoertuigen. De eerste jaren na de oorlog was er niets anders te krijgen. De firma Terberg te IJsselstein, die de legervoertuigen ombouwde is er groot mee geworden. Aanvankelijk waren de vrachtauto's allemaal drietonners. Overigens had de firma (VAZ) zelf een garage waar het onderhoud plaats vond.

Bij de aanleg van de riolering moest uiteraard gegraven worden en met name in het lagere gedeelte achter ons huis, de Driesten, was de grondwaterstand hoog. Er moest toen bronbemaling plaatsvinden. Dit gebeurde door met een dragline een enkele meters lange buis vertikaal de grond in te laten zakken, waarbij de grond werd weggespoeld d.m.v. water. Zat die buis eenmaal in de grond, dan werd er een pompbuis ingedaan, omringd door grind, dat diende als filter. Deze metalen pompbuizen werden dan weer aangesloten op horizontale buizen over de grond. Daaraan werd een vacuümpomp gekoppeld die het grondwater kon wegpompen. Er werden een soort plunjepompen en centrifugaalpompen gebruikt. Omdat de metalen buizen gingen roesten, ontstonden er gaatjes in, wat zorgde voor valse lucht. Wij mochten dan als jongens de gaatjes opsporen door met je oor op de buis te gaan liggen en als beloning kreeg je dan soms een paar dubbeltjes of kwart-

3. De ingepakte Leeuwenpaal aan het eind van de Goyergracht.

4. De Leeuwenpaal aan het eind van de Goyergracht.

jes. Een leuke aanvulling op het zakgeld. Ook mocht je soms meehelpen met het aan elkaar monteren van de buizen d.m.v. het vastdraaien van moeren in de flenzen.

Toen ik met dit verhaal bezig was, vroeg ik mij af of het aannemersbedrijf Verschuur nog bestond. Via een zoektocht op internet heeft zijn dochter mij in contact gebracht met de zoon van de voormalige directeur, de heer Henk Verschuur uit Rijswijk (Gld).

In april 2012 ben ik gastvrij bij hem en zijn vrouw thuis ontvangen. Hij vertelde dat hij als jonge HTS student weg- en waterbouw zich de werkzaamheden in Eemnes nog goed kon herinneren. Bij het rioleringsproject in Eemnes hoorde ook de aanleg van een rioolleiding van de wasmeren in Hilversum, langs de Goyergracht naar het IJsselmeer bij de grens van Eemnes en Blaricum. Hierbij moest de leiding onder de A1 ter hoogte van de Witte Bergen geperst worden. Er ontstond bij deze aanleg een probleem bij de wasmeren bij Hilversum. Bij het aanbrengen van de leidingen boorde men door een zand-veenlaag, zodat het waterniveau in de was-

5. De Laarderweg gezien vanaf de grens met Laren.

6. Uitbaggeren van de Goyergracht op de grens van Eemnes en Blaricum.

meren opeens onverklaarbaar zakte. De meren waren 'lek' geraakt... Het kostte veel moeite om dit probleem weer op te lossen.

De hele uitvoering van het project Goyergracht etc. geschiedde volgens ontwerp van ingenieursbureau D.H.V te Amersfoort; zij hadden ook het toezicht op de uitvoering. Het werk aan de wasmeren in Hilversum viel onder directie van de gemeente Hilversum. De leiding liep van Eemnes via de Witte Bergen naar de wasmeren in Hilversum. Het was een vrijerval riool voor gezuiverd afvalwater van de gemeente Hilversum (de opnamecapaciteit van de wasmeren was te klein geworden. Het doel was, het gezuiverde afvalwater via de Goyergracht op het IJsselmeer te lozen. Er liep wel een persleiding van Eemnes/Blaricum naar de rioolzuivering in Blaricum die grensde aan de Goyergracht; het gezuiverde afvalwater van deze installatie kwam eveneens op de Goyergracht uit.

De Goyergracht die in vroeger eeuwen gevoed werd door natuurlijk kwelwater was totaal verwaarloosd. De totale verbreding en renovatie maakt haar weer geschikt voor de afvoer van oppervlakte- en gezuiverd rioolwater.

Ook is er dagenlang vergaderd over de verplaatsing van de Leeuwenpaal aan het eind van de Goyergracht op de grens met Huizen. De paal werd geheel ingepakt. Zie afbeeldingen 3 en 4.

Op afbeelding 5 is de Laarderweg te zien, genomen vanaf de grens van Laren, bij het voormalige woonwagenveld. Afb. 6 geeft een beeld van het uitbaggeren van

7. Foto gemaakt op de Laarderweg ter hoogte de Algemene Begraafplaats met zicht in de richting van Laren. Rechts de Bedford; links de Peugeot.

8. Logo van Verschuur Aannemersbedrijf Zeist.

de Goyergracht op de grens van Eemnes en Blaricum in de richting van de Meentweg en het Eemmeer.

Op afb. 7 is de genoemde 'nieuwe' Bedford te zien en daarvoor de Peugeot van de heer Paashuis, de uitvoerder. De door mij herinnerde Rijk heette voluit Rijk van Dijk en Rinus de man van de bronbemaling, heette Rinus Willemse.

Het familiebedrijf Verschuur had zijn vestiging in Zeist met een opslagterrein aan de Zwitserse kade. Het bedrijf is begin jaren '80 van de vorige eeuw beëindigd. Zoon Henk heeft een andere weg gekozen en er was geen opvolger om het bedrijf voort te zetten. Ook een beoogde overname door een ander bedrijf is niet doorgegaan. Zijn vader en diens broer hebben toen het besluit genomen om met het bedrijf te stoppen. Henk Verschuur was nog in het bezit van een stapel foto's van met name de rioolwerkzaamheden langs de Goyergracht. Deze mocht ik van hem hebben, waarvoor hartelijk dank. Deze foto's zijn inmiddels ondergebracht in het archief van de Oudheidkamer Eemnes.

Ook had hij nog een exemplaar van het logo van het bedrijf op de brievenbus. Dit was ontworpen door zijn oom. Zie afb. 8.

Al met al weer een klein stukje – recente – geschiedenis aan de vergetelheid onttrokken.

Met dank aan de heer Verschuur en Wiebe van IJken voor de foto's.

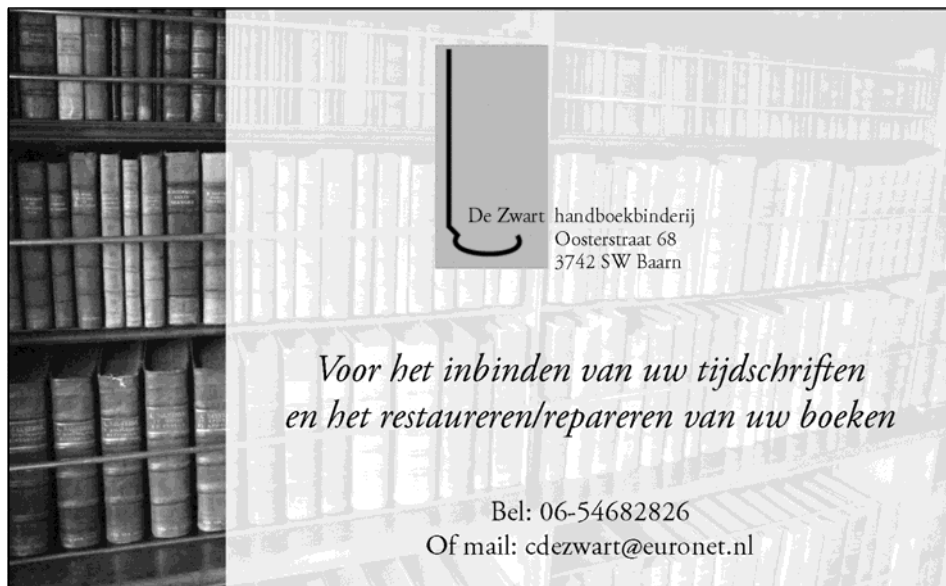
ADVERTEERDERS:

Restaurant Eemland,
Partycentrum 't Koetshuys
Eemoptiek
Eric Hoofd schildersbedrijf
Rabobank Soest Baarn Eemnes
Notariskantoor mr. W.A. van der Sluis
Welkoop, Groen & Doen
Collectie Streefoord Kunsthandel
A.J.M. van der Wardt

SPONSORS:

Aannemingsmaatschappij ZVS B.V.
Eemnes
Gooiland Beveiliging B.V. – Eemnes
Adrie Hoogland Vastgoed B.V. – Eemnes
J. van Ijken B.V. Oude Bouwmaterialen
Vrienden van de Oudheidkamer

De Historische Kring Eemnes is een door de Belastingdienst erkende Algemeen Nut Beogende Instelling (ANBI), waardoor belastingvrije schenkingen aan de vereniging kunnen worden gedaan.

De Zwart handboekbinderij
Oosterstraat 68
3742 SW Baarn

*Voor het inbinden van uw tijdschriften
en het restaureren/repareren van uw boeken*

Bel: 06-54682826
Of mail: cdezwart@euronet.nl

INLEVEREN KOPIJ

- Kopij
- handgeschreven of getypt in overleg met redactie,
 - op drager (met afdruk) en illustratiemateriaal naar J. Smids, Graanoogst 3,

- per e-mail (tekst) aan: hke-lay-out@xs4all.nl

Kopij voor het volgende kwartaalboekje ontvangen wij graag voor 15 augustus 2013.